

คำนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ จัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำ บำรุงรักษา และให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ซึ่งต่อมาได้มีการถ่ายโอนภารกิจการจัดบริการสาธารณะจาก ส่วนราชการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานดำเนินการมากยิ่งขึ้น โดยยึดหลักการว่า “ประชาชนจะต้องได้รับการบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน การบริหารจัดการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการให้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชน ภาคประชาสังคม และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานและ ติดตามตรวจสอบ”

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในฐานะหน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและด้วยความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำมาตรฐานสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจ พร้อมกับได้ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ จากผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สมาคมองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาตรฐานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถ นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์และ ความพึงพอใจแก่ประชาชน รวมทั้งเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของประเทศ จะได้รับการบริการสาธารณะในมาตรฐานขั้นต่ำที่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า มาตรฐานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการ เพิ่มศักยภาพการบริหารและการบริการสาธารณะ สนองตอบความต้องการ และสร้างความผาสุก แก่ประชาชนสมดังคำที่ว่า “ท้องถิ่นก้าวหน้า ไทยมีสุข”

(นายสาโรช คัชมาตย์)

อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

หน้า

ปกหน้าและคำนำ

บทที่ 1	บทนำ	1
1.1	ความเป็นมา	1
1.2	วัตถุประสงค์	2
1.3	ขอบเขตของมาตรฐาน	2
1.4	คำนิยาม	2
1.5	กฎหมายที่เกี่ยวข้อง	3
บทที่ 2	แนวทางการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	5
2.1	ความหมายของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	5
2.2	วัตถุประสงค์ในการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	5
2.3	ความสำคัญของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	5
2.4	ลักษณะที่ดีและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	6
2.5	บรรยากาศภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	8
2.6	ประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	9
2.7	มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อประชากร	10
2.8	สนามเด็กเล่น	13
2.9	วิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ การจัดบริการด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	14
2.10	ปัญหาของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	16
2.11	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	17
บทที่ 3	มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	19
3.1	มาตรฐานการบริหาร/การบริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	19
3.2	แนวทางและขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	30
บทที่ 4	ข้อเสนอแนะการดำเนินงานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	35

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ในอดีตที่ผ่านมา การดำเนินการพัฒนาแหล่งพักผ่อนหย่อนใจของชุมชนในเขตภูมิภาค มักจะอยู่ในการดูแลของเทศบาลต่างๆ อย่างไรก็ตาม ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดบริการสาธารณะต่างๆ และกฎหมายได้กำหนดให้การจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

มาตรา 50 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(9) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล”

มาตรา 54 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลเมือง อาจจัดทำกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(10) ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ”

มาตรา 57 “เทศบาลนครอาจจัดทำกิจการอื่นๆ ตามมาตรา 54 ได้”

- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

มาตรา 68 “ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

(4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ”

- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

มาตรา 16 “ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองดังนี้

- (13) การจัดให้มี และบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- (27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ”

1.2 วัตถุประสงค์

การจัดทำมาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่จัดการบริการด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายกำหนดอย่างชัดเจน
2. เพื่อกำหนดกรอบมาตรฐานตัวชี้วัดขั้นพื้นฐานและขั้นพัฒนาในการบริการด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นคู่มือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปจัดทำแผนงานกิจกรรมให้ได้มาตรฐานตามตัวชี้วัดที่กำหนด

1.3 ขอบเขตของมาตรฐาน

ขอบเขตของมาตรฐาน ครอบคลุมประเด็น ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาการจัดการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาด้านการจัดบุคลากร งบประมาณ การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไปของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การจัดกิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
2. เกณฑ์มาตรฐานการจัดการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ประกอบด้วยมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก มาตรฐานรูปแบบการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มาตรฐานการจัดกิจกรรม มาตรฐานการจัดการด้านบุคลากร มาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และมาตรฐานการประเมินและติดตามผล

1.4 คำนิยาม

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไป และเป็นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น การเดินเล่น การพักผ่อน การออกกำลังกาย โดยมีการจัดแต่งบริเวณไว้อย่างสวยงาม พร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการแก่ประชาชน

สภาพปัญหา หมายถึง ปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านการจัดกิจกรรม และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป

มาตรฐานการจัดการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง ข้อกำหนดมาตรฐานของการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในชุมชน

มาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาด หมายถึง เกณฑ์ในการจัดบริการด้านสิ่งแวดล้อมและความสะอาดในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

มาตรฐานรูปแบบการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง เกณฑ์ในการกำหนดรายละเอียดขององค์ประกอบในการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

มาตรฐานการจัดกิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง เกณฑ์ในการจัดกิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

มาตรฐานการจัดการด้านบุคลากรของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง เกณฑ์ในการกำหนดบุคลากรที่ทำหน้าที่ต่างๆ ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง เกณฑ์ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการเข้าร่วม การดูแล และการพัฒนากิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

มาตรฐานด้านการประเมินและติดตามผล หมายถึง เกณฑ์ในการประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการและการติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญและควรมีในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเพื่อกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดบริการแก่ประชาชน

ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา หมายถึง ตัวชี้วัดที่มีความสำคัญและเป็นภารกิจที่มีการยกระดับการให้บริการที่สูงขึ้นหรือก้าวหน้ามากกว่าตัวชี้วัดขั้นพื้นฐานและกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะกระทำหรือเลือกทำตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ

1.5 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐในด้านนโยบายและอำนาจหน้าที่ในการปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

หมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 284 “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลาย ย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ

การกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติโดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ”

มาตรา 290 “เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(2) การเข้าไปมีส่วนในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่”

บทที่ 2

แนวทางการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

2.1 ความหมายของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง สถานที่ที่สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชนทั่วไป และเป็นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น การเดินเล่น การพักผ่อน การออกกำลังกาย โดยมีการจัดแต่งบริเวณไว้อย่างสวยงาม พร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการแก่ประชาชน

2.2 วัตถุประสงค์ของการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

2.2.1 เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ออกกำลังกาย และเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี รวมทั้งเป็นเสมือนปอดของเมือง

2.2.2 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ

2.2.3 เพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยว

2.2.4 เพื่อเป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสม

2.3 ความสำคัญของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีความสำคัญดังนี้คือ

2.3.1 เป็นสถานที่ที่คนใช้สร้างความสมบูรณ์ให้แก่ตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ

2.3.2 เป็นสถานที่ป้องกันการบุกรุกทำลายธรรมชาติ ในขณะเดียวกันก็เป็นสถานที่ที่ส่งเสริมให้มีธรรมชาติที่สมดุลกันเอง

2.3.3 ช่วยป้องกันทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้สูญหายไป

2.3.4 ความต้องการที่ว่างสำหรับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในเมืองใหญ่ทำให้เกิดผลดี เช่น มีที่ว่างสำหรับปลูกต้นไม้มากๆ ต้นไม้จะทำหน้าที่ป้องกันมิให้เกิดอากาศเสีย

2.3.5 ช่วยให้เห็นในสังคมได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และรู้ซึ่งถึงความจำเป็นที่จะต้องรักษาธรรมชาติไว้

2.3.6 สิ่งต่างๆ ที่สร้างไว้ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีผลดีต่อเศรษฐกิจของเมืองใหญ่ๆ เช่น บริเวณธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ สถานที่เล่นกลางแจ้ง เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้คนจากบริเวณใกล้เคียงและที่ห่างไกลให้เข้ามายังสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

2.3.7 สถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีประโยชน์ต่อการศึกษาออกสถานที่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่สนับสนุนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในห้องเรียน โดยเน้นหนักถึงการใช้ประโยชน์ของความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับคน

2.4 ลักษณะที่ดีและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

2.4.1 ด้านการให้ความสะดวกแก่ผู้มาใช้บริการ

1) มีป้ายบอกชื่อสถานที่พักผ่อนหย่อนใจบริเวณประตูทางเข้าทั่วไป ป้ายสัญลักษณ์เพื่อบอกกฎเกณฑ์การใช้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามเล่นฟุตบอลในสนาม ห้ามทิ้งขยะ ห้ามเดินลัดสนาม และป้ายบอกสถานที่ภายในสวน เช่น ห้องสุขา อาคารต่างๆ เช่น อาคารห้องสมุด และสนามเด็กเล่น เป็นต้น

2) มีแผนที่หรือแผนผังแสดงขอบเขตและตำแหน่งของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อให้ผู้มาใช้บริการสามารถทราบได้ว่าควรไปที่ใดก่อน

3) มีม้านั่ง เช่น ม้านั่งเดี่ยว ม้านั่งยาว ม้านั่งเป็นกลุ่ม

4) ศาลาพักผ่อน ประกอบด้วย ศาลานั่งชมสวน ศาลาจัดกิจกรรม/นิทรรศการ ศาลาอาบน้ำ

5) สะพาน ประกอบด้วย สะพานสำหรับข้ามทาง ข้ามสระน้ำ สะพานประดับตกแต่งสวน

6) ถนนภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจควรมีขนาด ความกว้าง ส่วนโค้ง และลัดส่วนตามมาตรฐาน เพื่อให้ความปลอดภัยในการขับขี่ มีที่จอดรถ และมีต้นไม้ร่มรื่นสองข้างทาง เพื่อความสวยงามและความสบายใจของผู้ใช้สถานที่

7) มีถังขยะ สุขาชาย สุขาหญิง และสุขาสำหรับผู้พิการให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้

8) มีศูนย์ให้คำแนะนำและให้บริการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เป็นที่ติดต่อและศูนย์รวมข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนผู้มาใช้บริการในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

9) มีระบบงานไฟฟ้า และเครื่องเสียงในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

10) มีระบบรดน้ำต้นไม้

2.4.2 ด้านความปลอดภัย

1) มียามรักษาการณ์

2) มีแสงสว่างในเวลากลางคืน

3) มีประตูเข้าออกไม่มากนัก ในเวลากลางคืนควรเปิดประตูเดียว

4) ทำรั้วกั้นในบริเวณที่ไม่ปลอดภัย เช่น รั้วกั้นริมแม่น้ำหากส่วนนั้นอยู่ใกล้สนาม

เด็กเล่น

5) ตรวจตราสายไฟและปลั๊กไฟ

6) ตัดต้นไม้ที่มีกิ่งแห้งหรือแต่งพุ่มไม้เสมอไม่ให้มีดกเกินไป

7) ควรมีหน่วยพยาบาล

2.4.3 การดูแลรักษา

1) ทำความสะอาดสม่ำเสมอ เช่น เก็บขยะ กวาดถนน กวาดสนาม เป็นต้น

2) ตัดหญ้า ตัดแต่งทรงพุ่มของต้นไม้

3) ให้ปุ๋ย รดน้ำ พรุนดินและกำจัดวัชพืช

4) มีการปลูกต้นไม้ทดแทนไม้เดิมที่ตายไปหรือกำลังจะตาย

5) ซ่อมแซมอุปกรณ์ เช่น ทาสีเก้าอี้ ดัดป้ายหรือทำรั้วใหม่

6) ชักชวนให้ประชาชนช่วยกันรักษาความสะอาด

7) อนุรักษ์สภาพที่สวยงามตามธรรมชาติไว้ให้ดียิ่งขึ้น

2.5 บรรยากาศภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

บรรยากาศภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจควรมีลักษณะดังนี้

1) บรรยากาศภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ควรเหมาะสมกับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น เช่น การเล่นกีฬา ควรมีพื้นที่โปร่งโล่ง การนั่งพักผ่อน ควรให้ความเป็นส่วนตัวได้ดี และมีบรรยากาศของความเป็นส่วนตัว ซึ่งสภาพโดยรวมควรจะเหมาะสมกับความสบายของมนุษย์ ไม่มีแดดจัดหรือลมพัดแรงเกินไป ไม่มีฝุ่นและควันมากเกินไป ไม่มีกลิ่นเหม็นรบกวน ไม่มองเห็นภาพที่ไม่พึงประสงค์ เช่น กองขยะหรือความสกปรก

2) สภาพแวดล้อม คนไทยไม่นิยมอยู่กลางแจ้ง โดยเฉพาะในเวลากลางวัน มักพอใจอยู่ใต้ร่มไม้ชายคาหรือในศาลา แต่เมื่อไม่มีแดดหรือเวลาเย็น มักพอใจที่โล่งมากกว่า ดังนั้น ก่อนการออกแบบผู้ออกแบบจึงควรศึกษาว่าพื้นที่นั้นๆ จะใช้เวลาใดมากน้อยอย่างไร

3) ความเป็นส่วนตัว ในที่นี้หมายถึงการไม่มีการยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น ได้แก่ การไม่ถูกจ้องมองโดยผู้อื่น การไม่ต้องสังสรรค์กับผู้อื่น การสร้างมุมส่วนตัวในพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น จึงควรมีการสร้างพื้นที่แยกออกจากทางสัญจร เป็นพื้นที่ที่ผู้ใช้สามารถกำหนดขอบเขตของตนได้โดยไม่ถูกรุกล้ำโดยผู้อื่น แต่ในบางครั้งความเป็นส่วนตัว ผู้ใช้พื้นที่อาจมีความต้องการมองเห็นผู้อื่นเคลื่อนไหวไปมา

4) บรรยากาศธรรมชาติ ในปัจจุบันถึงแม้ว่าสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในรุ่นหลังๆ จะเน้นที่กิจกรรมและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ อย่างไรก็ตามยังมีความเชื่ออยู่ว่าการได้เห็นสิ่งที่เป็ธรรมชาติสามารถให้ผลดีแก่จิตใจ

5) ความปลอดภัย การใช้พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำให้ผู้ใช้เกิดความรู้สึกสบายในการใช้สถานที่มากขึ้น ความปลอดภัยในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแยกเป็นความปลอดภัยในด้านร่างกาย ความปลอดภัยจากอาชญากรรม การจัดสถานที่ให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในด้านร่างกาย ได้แก่ การใช้โครงสร้างที่มั่นคงแข็งแรง มีการดูแลซ่อมบำรุงอย่างสม่ำเสมอ เลือกวัสดุถูกต้องกับสภาพการใช้สอย สำหรับความปลอดภัยด้านอาชญากรรมทำได้โดยพยายามออกแบบพื้นที่ให้สามารถมองเห็นโดยไม่มีจุดลับสายตา หากมีความจำเป็นต้องมีบริเวณที่ลึกเข้าไปจากทางสัญจรที่มีคนเดินผ่านไปมามาก ควรพยายามจัดให้มีกิจกรรมที่จะดึงดูดคนเข้าไปในบริเวณนั้น เช่น จัดเป็นซุ้มขายเครื่องดื่ม หนังสือพิมพ์ หรือทำเป็นบริเวณที่ทำการที่มีเจ้าหน้าที่อยู่ประจำ พยายามจัดให้เป็นพื้นที่ที่เปิดโล่งมากที่สุด นอกจากนั้น

ควรจัดให้มีการติดตั้งไฟให้แสงสว่างเสมอในเวลากลางคืน ในเรื่องการเข้าถึงบริเวณ หรือพื้นที่ต่างๆ ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ พยายามให้เข้าถึงได้ง่ายและมีลักษณะเปิดโล่งเพื่อความปลอดภัย

6) ความสวยงาม ความสวยงามของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ รูปแบบที่ส่งเสริมความสวยงามในส่วนและให้ความงามพื้นฐานที่เหมือนกันคือ

(1) การจัดองค์ประกอบของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หมายถึงองค์ประกอบในเรื่องรูปร่าง สี เส้น ผิวสัมผัส โดยรวมมีความเป็นไปด้วยกันได้คือดูภาพโดยรวมแล้วทุกส่วนสามารถส่งเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ใช้สถานที่เกิดความสบายใจ

(2) การจัดองค์ประกอบของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต้องมีขนาดสัดส่วนอย่างเดียวกัน ขนาดสัดส่วนหมายถึง ขนาดองค์ประกอบที่ใช้เมื่อเปรียบเทียบกับงานโดยรวม ปกติแล้วงานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจะใช้ขนาดสัดส่วนปกติคือขนาดสัดส่วนของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องเป็นผู้เข้ามาใช้บริการ และความรู้สึกน่าเกรงขามมักไม่เหมาะสมกับการนำเอามาใช้งานในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แต่ถ้าสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีขนาดใหญ่มาก จุดเด่นแต่ละจุดก็ไม่ควรเป็นจุดเล็กกระจายหลายๆ จุด ควรสร้างจุดเด่นใหญ่ๆ เพียงไม่กี่จุด ซึ่งอาจจะดูเหมาะสมกับขนาดสัดส่วนของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมากกว่า

2.6 ประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจสามารถจำแนกตามลักษณะพื้นที่ วัตถุประสงค์ของการใช้พื้นที่และตามลำดับขั้นออกเป็น 4 ประเภทดังนี้คือ

1) **สถานที่พักผ่อนหย่อนใจขนาดเล็ก** คือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่ มีรัศมีบริการเป็นวงรอบประมาณ 1 กิโลเมตร การให้บริการระยะเดินถึงใช้เวลา 5-10 นาที สามารถเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย อาจจะอยู่ในระหว่างอาคารและกลุ่มอาคาร มีแนวทางการพัฒนาโดยอาศัยที่เว้นว่างขนาดเล็กที่ทิ้งร้าง ใช้เป็นที่สำหรับเด็กเล่น ที่ออกกำลังกายและสร้างสรรค์พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่ สวนหย่อม และสวนถนน

(1) **สวนหย่อม** หมายถึง บริเวณพื้นที่ขนาดเล็กริมถนน กลางถนน ที่จัดตกแต่งขึ้นเพื่อความสวยงามแก่บริเวณใกล้เคียงและเพื่อความสวยงามแก่ผู้พบเห็นที่ผ่านไปมา บางแห่งสามารถให้ประชาชนเข้าไปใช้พื้นที่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

(2) **สวนถนน** คือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีความกว้างของพื้นที่ไม่น้อยกว่า 5 เมตร ความยาวไม่จำกัด แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สวนไหล่ทางหรือทางจักรยาน สวนเกาะกลาง และสวนทางแยก

2) **สวนละแวกบ้าน** มีขนาดพื้นที่ 2-25 ไร่ มีบริการให้บริการในวงรอบประมาณ 1 - 3 กิโลเมตร เป็นสวนสำหรับผู้พักอาศัยในละแวกนั้น มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขนาดเล็ก

3) **สถานที่พักผ่อนหย่อนใจขนาดเล็ก** คือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีพื้นที่ตั้งแต่ 25 ไร่ แต่ไม่เกิน 124 ไร่ มีบริการให้บริการเป็นวงรอบประมาณ 3-8 กิโลเมตร มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นมากกว่าสวนหย่อมและสวนละแวกบ้าน และมีที่เล่นกีฬา พื้นที่สำหรับการพักผ่อนแบบเพลิดเพลิน สบายๆ เช่น ไม้ดอกไม้ประดับ

4) **สถานที่พักผ่อนหย่อนใจขนาดกลางหรือสวนระดับเขตหรือย่าน** คือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 125 ไร่ แต่ไม่เกิน 500 ไร่ มีบริการให้บริการเป็นวงรอบมากกว่า 8 กิโลเมตร ขึ้นไป โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่างที่ไม่มีในสวนหย่อม สวนละแวกบ้านและสวนขนาดเล็ก เช่น บริเวณปิกนิก ที่จอดรถ ลานอเนกประสงค์ บริเวณที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น สวนดอกไม้ขนาดใหญ่ สระน้ำ จักรยาน บึงตกปลา ฯลฯ

5) **สถานที่พักผ่อนหย่อนใจขนาดใหญ่** คือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีพื้นที่มากกว่า 500 ไร่ ขึ้นไป มีบริการให้บริการเป็นวงรอบแก่คนทั้งเมืองและพื้นที่ใกล้เคียงในเขตรอบเมือง มีลานกว้างสำหรับการจัดงานประเพณี และกิจกรรมที่มีความหลากหลาย

2.7 มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อประชากร

ในการศึกษามาตรฐานพื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อประชากรนั้น การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประชากร วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง สภาพภูมิอากาศ สภาพพื้นฐานทางโครงสร้างของชุมชน ลักษณะกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งกฎหมายข้อกำหนดต่างๆ ของแต่ละประเทศ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงมาตรฐานเนื้อที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อประชากรในประเทศต่างๆ

ประเทศ	เนื้อที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อ ประชากร 1,000 คน (หน่วย : ไร่)	เนื้อที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ต่อประชากร 1 คน (หน่วย : ตารางเมตร)
มาตรฐานสากล	9.38	15
สหรัฐอเมริกา	25	40
อังกฤษ	17.5	23
เม็กซิโก	9.4	15
โปแลนด์	9.4	15
สิงคโปร์	6.8	10.9
ญี่ปุ่น	3.37	5.4
มาเลเซีย(กัวลาลัมเปอร์)	1.80	2.90
ไทเป	0.25	0.40

(ที่มา: Park and Greenery Space Planning in a Large City : Laboratory of Urban Landscape Design, Nobura Masuda, Prefecture, College of Agriculture , 2003)

สำหรับประเทศไทย มีการกำหนดมาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจโดยหน่วยงานต่างๆ
ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงมาตรฐานเนื้อที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่อประชากรสำหรับประเทศไทยโดยหน่วยงานต่างๆ

หน่วยงาน	เนื้อที่สถานที่พักผ่อน หย่อนใจต่อประชากร 1,000 คน (หน่วย:ไร่)	เนื้อที่สถานที่ พักผ่อนหย่อนใจต่อ ประชากร 1 คน (หน่วย:ตารางเมตร)	หมายเหตุ
สภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ	10	16	ใช้เป็นมาตรฐานสำหรับ ประเทศไทย
JICA	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
บริษัท Litchfield Whiting Brown & Associate	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
สำนักผังเมือง	10	16	ใช้สำหรับพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
การเคหะแห่งชาติ	2	3.20	เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัย
ผังนครหลวงฉบับ ปรับปรุง	1.80	2.88	รวมเนื้อที่สนามกีฬา 0.40 ไร่ต่อ1,000 คน และ สนามเด็กเล่น 0.30 ไร่ ต่อ1,000 คน เป็นมาตรฐาน ที่ผังเมืองนิยมใช้

(ที่มา : นาตยา ทรงวิจิตร , 2545)

2.8 สนามเด็กเล่น

สนามเด็กเล่นเป็นบริการสังคมที่มีเป้าหมายสำหรับเด็กเล็ก ซึ่งอยู่ในวัยก่อนเข้าเรียน หรืออยู่ในวัยชั้นประถมศึกษา โดยจัดให้เป็นสถานที่เล่น และออกกำลังกายกลางแจ้ง

ที่ตั้ง

- 1) ควรตั้งอยู่ในละแวกบ้านหรือชุมชนย่านพักอาศัยในรัศมีการเดิน 150-300 เมตร จากบ้านพักอาศัย และให้บริการชุมชนขนาด 500-1,000 คน
- 2) ที่ตั้งควรห่างจากบริเวณที่จอดรถ สี่แยก ชายทะเล ฝั่งแม่น้ำหรือที่ที่อาจเกิดอันตรายแก่เด็ก
- 3) สถานที่ควรรับแสงร้อยละ 50
- 4) เข้าถึงง่ายด้วยทางเดินเท้าเป็นหลัก และไม่ควรต้องข้ามถนนหรือหากจำเป็น ควรมีจุดข้ามน้อยที่สุด และเป็นถนนสายรองที่ไม่พลุกพล่าน
- 5) สามารถใช้พื้นที่พร้อมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนระดับประถมศึกษา หรือสวนสาธารณะได้

ขนาดพื้นที่

- 1) มีพื้นที่ 0.5 ไร่ : ประชากร 1,000 คน
- 2) สำหรับในย่านชุมชนหนาแน่น มีพื้นที่จำกัด อาจพิจารณาใช้พื้นที่เล็กลงได้โดยขนาดพื้นที่เล็กที่สุด ไม่ควรน้อยกว่า 20 ตารางวา (0.125 ไร่)

องค์ประกอบภายในสนามเด็กเล่น

- 1) มีอุปกรณ์เครื่องเล่น ติดตั้งอย่างมั่นคงแข็งแรง เช่น กระดานลื่น ราวโหน กระดานหก ม้าหมุนชิงช้า บันได บ่อทราย
- 2) มีที่พักสำหรับผู้ปกครองในตำแหน่งที่มองเห็นเด็กแต่ไม่รวมอยู่ในสนามเด็กเล่น
- 3) มีป้ายเตือนเกี่ยวกับการใช้เครื่องเล่นและมีป้ายอธิบายวิธีการใช้เครื่องเล่น

2.9 วิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่การจัดบริการด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษากฎหมายที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทและหน้าที่ในการบริหารและการบริการด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่างๆ ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นต้น สามารถสรุปบทบาทอำนาจหน้าที่การจัดบริการด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทในการวางแผน จัดตั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 2) บทบาทในการดำเนินงานบริหารสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 3) บทบาทในการกำกับติดตาม
- 4) บทบาทในการประเมิน
- 5) บทบาทในการระดมแหล่งเงินทุนสนับสนุน
- 6) บทบาทในการประสานประโยชน์ร่วมกัน
- 7) บทบาทในการให้คำปรึกษา
- 8) บทบาทในการให้การสนับสนุน
- 9) บทบาทในการทำให้มี คงไว้ ซึ่งวัฒนธรรมในท้องถิ่น

1) บทบาทในการวางแผน จัดตั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการวางแผนจัดตั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในชุมชนให้เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ของประชาชนในชุมชนได้ใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และแหล่งความรู้ในชุมชนอย่างเต็มที่

2) บทบาทในการดำเนินงานบริหารสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน รวมทั้งประชาชน นอกจากนี้ควรต้องเปิดโอกาสให้เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามความเหมาะสม

3) บทบาทในการกำกับติดตาม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำกับดูแลการดำเนินงานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลากร สถานที่ ต้นไม้ เครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น เพื่อให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้

4) บทบาทในการประเมิน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรร่วมประเมินการดำเนินงานของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุง แก้ไข ได้ทันทั่วถึง และประเมินภาพรวมของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

5) บทบาทในการระดมแหล่งเงินทุนสนับสนุน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้เอกชนเข้าร่วมสนับสนุนทรัพยากร และงบประมาณ ในการดำเนินงานของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งการระดมเงินทุนด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมสัมมนา การรณรงค์การจัดกิจกรรมหาทุนต่างๆ เช่น Walk Rally การวิ่งการกุศล เป็นต้น

6) บทบาทในการประสานประโยชน์ร่วมกัน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเป็นผู้ประสานประโยชน์ระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยการเปิดประมูลร้านค้าเข้ามาขายสินค้าในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งรายได้จากการขายสินค้าให้กับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามสัดส่วนที่เหมาะสม

7) บทบาทในการให้คำปรึกษา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีบทบาทในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มองค์กรเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไปที่เข้ามาใช้บริการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมช่วยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วถึง

8) บทบาทในการสนับสนุน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้การสนับสนุนให้มีการพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดอบรมให้แก่บุคลากรในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามความต้องการ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

9) บทบาทในการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีบทบาทสำคัญในการผดุงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเอง โดยการสนับสนุน รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน โดยรวบรวมไว้ในศูนย์ข้อมูลประจำสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และจัดแสดงให้แก่ประชาชนที่เข้ามาใช้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนี้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจยังควรเป็นศูนย์กลางในการจัดการแสดงทางวัฒนธรรมอย่างสม่ำเสมอ

2.10 ปัญหาของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยและการศึกษาจากกรณีศึกษา สามารถสรุปปัญหาของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ดังนี้คือ

1) **ด้านบุคลากร** จำนวนบุคลากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่ของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมทั้งเมื่อขาดบุคลากรก็ไม่สามารถหามาทดแทนได้ การไม่มีสวัสดิการเพียงพอ นอกจากนี้ปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงานในบางเรื่องยังพบว่าขาดการประสานงานจึงทำให้งานล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2) **ด้านงบประมาณ** ขาดงบประมาณในการดูแลสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือในกรณีที่จัดกิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ขาดงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมโดยตรง

3) ด้านการจัดกิจกรรม

(1) **ด้านวิทยากร** ขาดวิทยากรในการให้ความรู้โดยตรง ขาดความตระหนัก และเข้าใจเกี่ยวกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พร้อมทั้งขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ในลักษณะต่างๆ และการใช้สื่อ เป็นต้น

(2) **ด้านการจัดกิจกรรม** กรณีที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยตรง หากแต่เปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรม ปรากฏว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขาดความหลากหลาย และอาจทำให้ประชาชนไม่เข้าร่วมกิจกรรมมากนัก

4) ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป

(1) **ความสะอาด** ประชาชนที่มาใช้บริการ ไม่ช่วยรักษาความสะอาด ประชาชนนำอาหารมารับประทานแล้วไม่ทิ้งตามถังขยะที่ได้จัดไว้ให้ จึงเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ในการทำ ความสะอาด

ในขณะที่มีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับเนื้อที่ของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ต้องดูแล และยังมีปัญหาคนมั่วสุมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การดูแลไม่ทั่วถึงของเจ้าหน้าที่ และการรวมกลุ่มของวัยรุ่นหรือประชาชนบางกลุ่ม ซึ่งมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมด้วย

(2) **อุปกรณ์ชำรุด** อุปกรณ์ของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจบางแห่งชำรุด เนื่องจากประชาชนทำชำรุดเสียหาย เช่น ป้ายติดตามทางเดินและป้ายแสดงชื่อและพันธุ์ไม้ เป็นต้น

(3) **งบประมาณในการบำรุงรักษา** เนื่องจากงบประมาณที่ได้มีจำนวนจำกัด จึงไม่เพียงพอต่อการบำรุงรักษาและพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า

(4) **ความปลอดภัย** เนื่องจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นที่พักผ่อนของคนทั่วไป ดังนั้นการควบคุมมิฉาชีพ จึงเป็นเรื่องค่อนข้างยาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาการมั่วสุมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การดูแลไม่ทั่วถึงของเจ้าหน้าที่ และการรวมกลุ่มของวัยรุ่น หรือประชาชนบางกลุ่ม ซึ่งมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจมีดังนี้

พิรพรรณ พงษ์ไพบูลย์ (2538) ศึกษาแนวการจัดเตรียมสวนสาธารณะระดับชุมชน ระดับเขต หรือย่าน และระดับเมือง กรณีศึกษาผังเมืองรวมชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า สวนสาธารณะในระดับปัจจุบันยังไม่เป็นไปตามระบบ Central Place Theory และแนวคิด Hierarchy Spatial จำนวนสวนสาธารณะที่มีอยู่จึงไม่สามารถที่จะรองรับประชาชนได้ทั้งชุมชนเมืองชลบุรี ดังนั้นจึงควรหาที่ว่างเพื่อนำมาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ แต่เนื่องจากข้อจำกัดของขนาดพื้นที่ และราคาที่ดินที่สูงในชุมชนชลบุรี ทำให้ความเป็นไปในการพัฒนาสวนสาธารณะจึงเป็นไปแค่เพียงสวนสาธารณะระดับชุมชน สวนละแวกบ้านและสนามเด็กเล่น

รุจิรา เปรมานนท์ (2538) ศึกษาปัญหาการจัดการความต้องการใช้บริการสวนสุขภาพในภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการจัดการสวนในด้านการวางแผน การจัดการบริหาร บุคลากร การเป็นผู้นำและการควบคุมดูแลของผู้ให้บริการอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2. ความต้องการใช้บริการของผู้รับบริการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการด้านความปลอดภัยด้านสถานที่ตั้ง และด้านรูปแบบการจัดการสวนสุขภาพและด้านรูปแบบการจัดบริการสวนสุขภาพอยู่ในระดับมาก

3. การเปรียบเทียบความต้องการใช้บริการสวนสุขภาพของผู้รับบริการในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนระหว่างกลุ่มอายุ พบว่ามีความแตกต่างกัน 4. การเปรียบเทียบความต้องการใช้บริการสวนสุขภาพของผู้รับบริการในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนระหว่างกลุ่มระดับการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันในด้านความปลอดภัยและสถานที่ตั้ง

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ (2548) ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: สวนสาธารณะ โดยศึกษาครอบคลุมนโยบายและแผนของหน่วยงาน วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา วิธีการจัดการศึกษา บุคลากร สารและกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่าในด้านของนโยบายหลักในการจัดสวนสาธารณะโดยส่วนใหญ่ คือ เพื่อให้เป็นแหล่งนันทนาการของประชาชน เป็นแหล่งพักผ่อนเป็นหลัก และสวนสาธารณะบางแห่ง จัดเป็นแหล่งวิทยากร เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่างๆ ในท้องถิ่น ด้านการดำเนินการของสวนสาธารณะนั้น ดำเนินการโดยหน่วยงานที่ดูแลเฉพาะการดูแลสภาพทั่วไปของสวนสาธารณะ แต่ไม่มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาลงไปดูแลโดยตรง ดังนั้น จึงมีปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และงบประมาณ

ส่วนด้านมาตรฐานการเรียนรู้ของสวนสาธารณะ พบว่าส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย เป็นที่พักผ่อนของประชาชน มีการจัดกิจกรรมของชุมชน และบางแห่งมีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง คือการอบรมฝึกอาชีพและมีการประเมินผลการจัดกิจกรรม

บทที่ 3

มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1 มาตรฐานการบริหาร/การบริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

สำหรับมาตรฐานของการจัดตั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สรุปได้ดังนี้

- 1) มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 2) มาตรฐานรูปแบบการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 3) มาตรฐานการจัดกิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 4) มาตรฐานการจัดการด้านบุคลากรของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 5) มาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
- 6) มาตรฐานการประเมินและติดตามผล

1) มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **ลักษณะที่พึงประสงค์**

มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการผู้ใช้ โดยสอดคล้องกับความต้องการและมีจำนวนในสัดส่วนที่เพียงพอกับประชากรในชุมชน

ตัวชี้วัด

สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจขั้นพื้นฐาน

รายละเอียด	ประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ				
	ย่อม	ละแวกบ้าน	เล็ก	กลาง	ใหญ่
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก					
1. ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร		*	✓	✓	✓
2. แผนที่	*	*	✓	✓	✓
3. บริเวณที่จอดรถ	*	*	✓	✓	✓
4. เก้าอี้นั่งพักผ่อน	✓	✓	✓	✓	✓
5. โต๊ะสำหรับนำอาหารมานั่งรับประทานอาหาร		*	✓	✓	✓
6. โทรศัพท์สาธารณะ		*	✓	✓	✓
7. สนามเด็กเล่น		✓	✓	✓	✓
8. ภาชนะรองรับขยะมูลฝอย	✓	✓	✓	✓	✓
9. บริเวณสำหรับการออกกำลังกายกลางแจ้ง		✓	✓	✓	✓
10. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ			✓	✓	✓
11. เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย		*	✓	✓	✓
12. ระบบไฟฟ้า	✓	✓	✓	✓	✓
13. ระบบน้ำรดต้นไม้	✓	✓	✓	✓	✓
14. ห้องน้ำ สุขา		✓	✓	✓	✓
15. ห้องน้ำ/สุขาสำหรับผู้พิการ		*	✓	✓	✓
16. ร้านจำหน่ายอาหาร/เครื่องดื่ม		*	*	*	✓
17. ร้านขายสินค้า เช่น สินค้าที่ระลึก			*	✓	✓
18. ศาลาที่พัก		*	*	✓	✓
19. ต้นไม้/ความร่มรื่น	✓	✓	✓	✓	✓
20. การจัดแสดงนิทรรศการ			✓	✓	✓
21. สนามหญ้าสำหรับพักผ่อน	✓	✓	✓	✓	✓
22. สนามกีฬากลางแจ้ง		*	*	*	✓
23. สนามกีฬาในร่ม		*	*	✓	✓

รายละเอียด	ประเภทของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ				
	ย่อม	ละแวก บ้าน	เล็ก	กลาง	ใหญ่
24. จุดติดตั้งน้ำดื่มสาธารณะ		*	*	✓	✓
25. การติดตั้งเครื่องกระจายเสียงตามจุดต่างๆ			✓	✓	✓
26. ลานอเนกประสงค์		*	*	✓	✓
27. ป้ายสัญลักษณ์เพื่อบอกกฎเกณฑ์ของการใช้ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	✓	✓	✓	✓	✓
28. ป้ายบอกสถานที่ภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ		*	*	✓	✓
29. รั้ว		*	*	✓	✓
30. สถานที่เพาะชำต้นไม้			*	✓	✓
31. ทางวิ่ง / ทางเดิน	✓	✓	✓	✓	✓
32. ทางจักรยาน		*	✓	✓	✓
ด้านองค์ประกอบภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
1. ไม้ยืนต้น	✓	✓	✓	✓	✓
2. ไม้พุ่ม	✓	✓	✓	✓	✓
3. ไม้คลุมดิน	✓	✓	✓	✓	✓
4. สนามหญ้า	✓	✓	✓	✓	✓
ด้านการดูแลรักษา					
1. การเก็บขยะ	✓	✓	✓	✓	✓
2. การกวาดถนน	✓	✓	✓	✓	✓
3. การดูแลต้นไม้ เช่นการปลูก การตัดแต่ง ให้ปุ๋ย	✓	✓	✓	✓	✓
4. การซ่อมแซมอุปกรณ์ภายในสวน	✓	✓	✓	✓	✓
5. การระบายน้ำ/บำบัดน้ำเสีย	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ ✓ หมายถึง กำหนดให้ต้องจัดหาหรือให้มีสิ่งเหล่านี้

* หมายถึง อาจจัดหาให้มี หรือไม่มีสิ่งเหล่านี้ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจก็ได้ ในกรณีที่สามารถจัดให้มีได้จะเป็นตัวชี้วัดขั้นพัฒนา

ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา

การจัดหาหรือพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ให้เป็นส่วนหนึ่งภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อการเรียนรู้ และการนันทนาการแก่ประชาชน ได้แก่

รายละเอียด	พักผ่อน	เรียนรู้	นันทนาการ
1. การจัดสวนตามลักษณะพืชพันธุ์ไม้ เช่น สวนสมุนไพร สวนพรรณไม้ในวรรณคดี สวนปาล์ม สวนไผ่ สวนไม้ดอก ไม้ประดับ ฯลฯ	✓	✓	
2. สวนสุขภาพ	✓	✓	✓
3. ลานอเนกประสงค์ เพื่อจัดกิจกรรม	✓	✓	✓
4. บึงน้ำ โดยอาจจัดให้มีสิ่งเหล่านี้ประกอบ เช่น กลุ่มพันธุ์ไม้น้ำ เครื่องเล่นทางน้ำ การให้อาหารปลา	✓	✓	✓
5. น้ำพุ ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ เช่น น้ำพุเพื่อความสวยงาม น้ำพุประกอบดนตรี น้ำพุประกอบแสง สี เสียง ฯลฯ	✓		✓

ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแต่ละแห่ง ไม่สามารถกำหนดจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกได้แน่นอนชัดเจนทั้งนี้เพราะ ต้องคำนึงถึง ลักษณะพื้นที่ งบประมาณ จำนวนผู้ใช้บริการ วัฒนธรรมของชุมชนในบริเวณรอบๆ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ วิถีชีวิตของคนในชุมชน ความชอบ และความต้องการของคนในชุมชนที่จะเป็นผู้ใช้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว มีแนวทางปฏิบัติพอสรุปได้ดังนี้

แนวทางปฏิบัติในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกแต่ละประเภท

ประเภท	ที่ตั้งและลักษณะ	ขนาดและจำนวน
1. ประตูเข้าออก	- ไม่ควรอยู่ใกล้สี่แยกเพราะทำให้การจราจรติดขัด - บริเวณที่เข้าออกควรแบ่งพื้นที่ของสวนให้เป็นที่จอดรถประจำทางรองรับส่ง - ควรมีป้ายชื่อสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	ไม่ควรมีเกิน 1-2 ประตู เพราะจะทำให้ยุ่งยากในการควบคุมระบบความปลอดภัย
2. แผนผังและป้าย	- ใกล้ประตูเข้าออก - มีขนาดใหญ่ มองเห็นรายละเอียดได้ชัด ไม่ว่าจะขับรถมาจอดดูหรือยืนดู - อาจะจัดสวนประกอบป้ายให้สวยงาม - ป้ายบอกทิศทางบริเวณต่างๆ - ลักษณะของป้ายทุกชนิดในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแต่ละแห่งควรมีรูปแบบที่เหมือนกัน - ใช้ตัวอักษรขนาดพอเหมาะแบบเรียบง่าย	- แผนผังรวมมีเพียง 1 อัน ตรงบริเวณเข้าออก (ถ้ามีประตู 2 ด้านก็ควรมี 2 อัน) - ป้ายบอกทิศทางควรติดตามความจำเป็นเพื่อให้ทราบตำแหน่งต่างๆ
3. ป้อมยาม	- ใกล้ประตูเข้าออก	- ประตูละ 1 ป้อมยาม
4. ที่จอดรถ	- ใกล้ทางเข้าออก - แยกถนนสำหรับรถและทางเดินทางเท้าเพื่อความปลอดภัย - มีทิศทางการเข้าและออกจากลานจอด - วัสดุทำจากคอนกรีต หรืออิฐหรือกรวด	- ควรมีจำนวนที่เพียงพอต่อจำนวนผู้ใช้สถานที่ในปัจจุบัน และเผื่อบางส่วนสำหรับอนาคต - ขนาดที่จอดรถ 1 คัน = 3.00 × 5.40 เมตร

มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ประเภท	ที่ตั้งและลักษณะ	ขนาดและจำนวน
5. อาคารที่ทำการ	- ควรตั้งอยู่ในพื้นที่ราบมั่นคง - เลือกมุมที่มีวิวหรือทิวทัศน์นอกสถานที่ไม่สวยงาม ส่วนใหญ่จะตั้งชิดริมรั้ว หันหน้าเข้าสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	- มีห้องโถงเพื่อแสดงแผนผังหุ่นจำลอง และเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ - ห้องทำงานสำหรับเจ้าหน้าที่ - ห้องน้ำ - ห้องเก็บเครื่องมือ - โรงรถ - ที่นั่งพักรอบอาคาร - ที่สำหรับส่งของลงจากรถ
6. เวทีกลางแจ้ง	- อยู่ในตำแหน่งที่แสงอาทิตย์ไม่ส่องตาผู้ดู คืออยู่ในแนวเหนือ-ใต้ - ไม่มีเสียงรบกวนจากรอบด้านเป็นบริเวณโล่งมีอากาศบริสุทธิ์	- เวทีควรมีฉากหลังเพื่อให้เห็นการแสดงมากขึ้น - เก้าอี้ / ที่นั่ง ควรไล่ระดับสูงต่ำ
7. เรือนเพาะชำ	- ควรอยู่ในพื้นที่ลาดต่ำ ไม่จำเป็นต้องมีวิวสวยงาม - ได้รับแสงแดดเต็มที่ ควรเป็นเรือนโปร่งแสงและอากาศถ่ายเทได้สะดวก วางอยู่ในแนวเหนือ - ใต้ และติไม่ระแนงเว้นร่องไว้	- ขนาดของเรือนเพาะชำ ขึ้นอยู่กับความต้องการในการใช้งาน - ควรมีที่เพาะชำต้นไม้ มีที่ปักเสียงกล้าไม้ และไม้ที่เติบโตแล้ว - มีห้องสำหรับผู้ดูแลเรือนเพาะชำ - ห้องน้ำและห้องพักคนงาน
8. สนามกีฬาากลางแจ้ง	- ควรจัดให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรืออยู่ใกล้ๆกัน เพราะเป็นการเล่นที่ต้องมีเสียงดัง ใช้กำลังมาก - ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบมั่นคง ไม่มีน้ำขังในฤดูฝน	- จำนวนสนามขึ้นอยู่กับประชาชนหรือความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น - สนามเทนนิส ขนาด 14.40 × 32.40 เมตร - สนามเบดมินตัน ขนาด 6 × 14.40 เมตร - สนามบาสเกตบอลขนาด 12.60×22.20 เมตร - ส่วนใหญ่มีชนิดละ 1 สนาม ยกเว้นการเล่นเกมส์บางอย่างที่ใช้พื้นที่น้อย เช่น ปิงปอง หมากรุก

ประเภท	ที่ตั้งและลักษณะ	ขนาดและจำนวน
9. ศาลา ที่พักผ่อน	- บริเวณที่มีวิวสวยงาม ร่มรื่น มีอากาศถ่ายเทอยู่ตลอดเวลา - อยู่ใกล้แม่น้ำ ทะเล ให้ความสะดวกในการกันแดด กันฝน - อาจจะทำด้วยวัสดุถาวรหรือชั่วคราวก็ได้ - ไม่ควรสร้างในที่ลับตา	- ไม่ควรเกิน 15 ศาลาต่อพื้นที่ 200 ไร่ - บนศาลามีเก้าอี้ติดตั้งตายตัวรอบศาลา - มีถังขยะ
10. เก้าอี้พักผ่อน	- วางอยู่บริเวณ 2 ข้างทางเดิน ร่มไม้ ร่มแม่น้ำ ลำธาร ทะเล รอบเวทีกลางแจ้ง	- เก้าอี้จะทำด้วยไม้ คอนกรีต หรือเหล็ก และควรทาสีกันสนิม - เก้าอี้ต้องวางยึดติดแน่นกับพื้น - สูงจากระดับพื้น 15-18 นิ้ว กว้าง 18-36 นิ้ว ยาว .45×1.00 เมตร และควรมีพนักพิง
11. ถังขยะ	- ควรตั้งไว้ทุกๆ ระยะ 100-200 เมตร 2 ฟากถนน - ตามตำแหน่งของสถานที่ที่ใช้รับประทานอาหารและเครื่องดื่ม เช่น เก้าอี้พักผ่อน ปิกนิก แค้มป์ กราวด์ สนามกีฬา	- มีขนาดพอเหมาะกับการเก็บรวบรวมทุกวันโดยเจ้าหน้าที่ทำความสะอาด ไม่ควรใช้ถังขนาดใหญ่เกินไป - ควรมีถังรอบนอกติดตั้งอยู่กับพื้น เคลื่อนย้ายไม่ได้ และมีถังอลูมิเนียมหิ้วสวมอยู่ภายใน เพื่อความสะดวกในการยกเททิ้ง
12. ห้องน้ำ	- ตั้งอยู่ตามจุดต่างๆ เช่น บริเวณที่ ปิกนิก เวทีกลางแจ้ง ฯลฯ ที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก - อาจะตั้งขึ้นเฉพาะ หรือรวมอยู่กับอาคารต่าง ๆ และอยู่ในที่ลับตาพอสมควร	- ควรแบ่งแยกห้องน้ำ ชาย – หญิง - มีอากาศถ่ายเทสะดวก - มีพนักงานทำความสะอาดทุกวัน

มาตรฐานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ประเภท	ที่ตั้งและลักษณะ	ขนาดและจำนวน
13. ทางเดิน	- เป็นทางเชื่อมแบบแยกหรือแบบต่อเนื่องก็ได้ - อาจใช้วัสดุ เช่น ศิลาแลง กระเบื้องปูทางเท้า หิน เป็นต้น - ทางวิ่งควรลาดยาง	- กว้าง 1.20 – 1.50 เมตร
14. รั้ว	- สร้างจากสิ่งไม่มีชีวิต เช่น รั้วไม้ หรือจากสิ่งมีชีวิต เช่น รั้วต้นไม้ - มีหลายแบบ เช่น รั้วทึบ รั้วโปร่ง รั้วทึบครึ่งโปร่ง	- ความสูงไม่ควรเกิน 2.00 เมตร ส่วนความหนา ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและความสูง
15. ไฟฟ้า	- ตั้งเป็นระยะ โดยมีไฟหลายระดับตามความเหมาะสมในการใช้งาน - มีไฟเสาสูงเพื่อรักษาความปลอดภัย	- ขนาดและจำนวนขึ้นอยู่กับชนิดโคมไฟ รัศมีการส่องสว่างและความสูงของเสาไฟ
16. ระบบประปา	- ก๊อกสนาม - ระบบการรดน้ำในสนามควรคำนึงถึงแหล่งน้ำ เช่น การใช้แหล่งน้ำในพื้นที่และการใช้น้ำจากแหล่งอื่น เช่น รถบรรทุกน้ำ	- จำนวนก๊อกน้ำ และระบบประปา ขึ้นอยู่กับการออกแบบและขนาดของสวน
17. การระบายน้ำของสวน (ท่อระบายน้ำ/บ่อพักน้ำ)	- มีระบบระบายน้ำภายในสวน	- การระบายน้ำขึ้นอยู่กับการออกแบบของสวนและขนาดของสวน

(ที่มา: เอื้อมพร วิสมหมาย , 2527)

2) มาตรฐานรูปแบบการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **ลักษณะที่พึงประสงค์**

มีการกำหนดมาตรฐานรูปแบบการสร้าง โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ

- (1) งานทั่วไป
 - ปรับระดับ, เนินดิน
- (2) งาน Hardscape
 - ทางเดิน
 - ลานทางเท้า
 - สนามเด็กเล่น
- (3) งานอาคาร
 - ศาลาพักผ่อน
 - หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)
 - อาคารบำรุงรักษา
- (4) งานระบบ
 - ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง
 - ระบบประปาหรือน้ำ
- (5) งาน Softscape
 - ไม้ยืนต้น
 - ไม้พุ่ม
 - ไม้คลุมดิน
 - สนามหญ้า
- (6) งาน Furniture
 - ป้ายชื่อ
 - ม้านั่ง
 - ถังขยะ

ทั้งนี้สามารถศึกษาแนวทางในการกำหนดลักษณะและปริมาณงานดังกล่าวตามขนาดพื้นที่ของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ได้จากภาคผนวก ข.

3) มาตรฐานการจัดกิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **ลักษณะที่พึงประสงค์**

มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการพักผ่อนหย่อนใจและส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของประชาชนในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง และตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

- **ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา**

- (1) มีกิจกรรมพักผ่อนที่มีความหลากหลาย เช่น การกีฬา การฟังดนตรี เป็นต้น
- (2) มีการจัดกิจกรรมที่ให้ความรู้ เช่น การอาชีพ การสอนศิลปะ การสอนดนตรี
- (3) เป็นแหล่งการเรียนรู้ประจำท้องถิ่น เช่น ลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น โดยประสานกับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจอื่นๆ ที่อยู่ชุมชน เพื่อขอความร่วมมือ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มีเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน เป็นต้น
- (4) เป็นศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารด้านพฤกษศาสตร์แก่ประชาชนที่สนใจ ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา และให้บริการข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ต่างๆ แผ่นพับ เป็นต้น รวมทั้งอนาคตอาจพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้จากทุกหนทุกแห่ง
- (5) เป็นแหล่งวิทยาการสำหรับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเป็นการเสริมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- (6) เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ประเพณีในเทศกาลต่างๆ กิจกรรมทางวิชาการ / กิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น
- (7) พัฒนาให้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจเป็นศูนย์กลางความร่วมมือของชุมชนและองค์กรต่างๆ ในชุมชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยตนเอง
- (8) จัดสถานที่ให้เหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละประเภท เช่น บริเวณสนามหญ้า บริเวณสังสรรค์นันทนาการ บริเวณนันทนาการ บริเวณนันทนาการ บริเวณบริการกิจกรรมพิเศษ บริเวณที่ฝึกอบรมหรือฝึกปฏิบัติ เป็นต้น

- **แนวทางการปฏิบัติ**

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพิจารณาจัดทำแผนงานและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษานอกระบบ โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการดังกล่าว

4) มาตรฐานการจัดการด้านบุคลากรของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **ลักษณะที่พึงประสงค์**

บุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและมีจำนวนเพียงพอ

- **ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน**

ด้านเจ้าหน้าที่ประจำ

(1) หัวหน้าสวน มีหน้าที่ในการควบคุมและวางแผนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 1 คน คุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการดูแลสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยได้รับการรับรองจากหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

(2) คนสวน มีหน้าที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาสวนและต้นไม้ ทำความสะอาด ดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติ และรายงานผล รวมทั้งเสนอปัญหาและอุปสรรค โดยจำนวนของคนสวนขึ้นอยู่กับพื้นที่ คือ คนสวน 1 คน รับผิดชอบพื้นที่ 2-5 ไร่ อย่างไรก็ดี ในการกำหนดจำนวนบุคลากร ควรพิจารณาองค์ประกอบเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องทุ่นแรงอื่นๆ ในแต่ละสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น เครื่องตัดหญ้า ระบบรดน้ำอัตโนมัติ ฯลฯ

(3) ข้าราชการกรม มีหน้าที่ในการดูแลรักษาความปลอดภัย คุณสมบัติ คือ เป็นผู้เคยทำงานทางด้านนี้ โดยมีหน่วยงานเดิมรับรอง และมีจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา**

(1) ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในภารกิจและปฏิบัติหน้าที่ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพโดยมีการจัดอบรมและพัฒนาบุคลากร อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

- **แนวทางการปฏิบัติ**

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพิจารณาจัดบุคลากรเพื่อดำเนินการดูแล รับผิดชอบสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในจำนวนที่เหมาะสมตามขนาดของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ

5) มาตรฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

- **ลักษณะที่พึงประสงค์**

ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมไปถึงการพัฒนาและการดูแลสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **ตัวชี้วัดขั้นพัฒนา**

- (1) มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความต้องการหรือข้อเสนอของประชาชน
- (2) มีกิจกรรมที่ประชาชนร่วมรับผิดชอบและดูแลสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น ประชาชนอาสาสมัครเปลี่ยนทำหน้าที่ครูผู้นำเดินแอโรบิก การรณรงค์ร่วมกันทำความสะอาด ปลูกต้นไม้ ฯลฯ

6) มาตรฐานการประเมินและติดตามผล

- **ลักษณะที่พึงประสงค์**

มีการจัดระบบการประเมินผลการดำเนินงานของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- **ตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน** ควรจัดให้มีการประเมินการปฏิบัติงานทุกระยะ 6 เดือน หรือ 1 ปี ตามความเหมาะสมใน 2 ลักษณะคือ

- (1) การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่/ผู้รับผิดชอบ และมีการนำผลการประเมินไปใช้เป็นแนวทางในการฝึกอบรมพัฒนานุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

- (2) การประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการ และมีการนำผลการประเมินไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามความต้องการของประชาชน

3.2 แนวทางและขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ในระดับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ควรกำหนดให้มีประเด็นการพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและนำเสนอประเด็นดังกล่าวเพื่อสอบถาม ข้อคิดเห็นของประชาชนผ่านเวทีประชาคม

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี

เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา มาเป็นแผนงาน/โครงการเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งงบประมาณ

มีการกำหนดโครงการตามขั้นตอนการจัดทำแผน 3 ปี โดย

(1) กำหนดขนาดพื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยมีสัดส่วนโดยประมาณ 1.8 ไร่ต่อประชากร 1,000 คน หรือ ตามความเหมาะสมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง อันเนื่องจากข้อจำกัดหรือปัจจัยด้านอื่น ๆ

(2) สำรวจและคัดเลือกพื้นที่เพื่อจัดสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ อาศัยหลักเกณฑ์และวิธีการ คือ ตำแหน่งที่ตั้ง ควรอยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัยของประชาชนเพื่อให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงได้สะดวก การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เป้าหมายที่จะพัฒนา เช่น ความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม อาณาบริเวณสภาพทางด้านกายภาพและชีวภาพ ตลอดจนข้อมูลผู้มีกรรมสิทธิ์บนพื้นที่ดังกล่าวและบริเวณโดยรอบ

(3) ศึกษาความต้องการของประชาชนในการใช้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนการวิเคราะห์โครงสร้างและทิศทางการเจริญเติบโตของชุมชน จำนวนประชากร อัตราการเจริญเติบโต ลักษณะการใช้เวลาว่างและประเมินความต้องการใช้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ กิจกรรมต่างๆ ของประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการ

(4) จัดลำดับความสำคัญของความต้องการของประชาชน เพื่อกำหนดกิจกรรมตามความต้องการและความสนใจของประชาชน โดยพิจารณาขีดความสามารถด้านงบประมาณ กำลังคน การจัดการดูแลรักษา

(5) จัดทำแผนและออกแบบพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ชำนาญการต่างๆ ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และประชาชนในพื้นที่ ตามความเหมาะสม ผลลัพธ์ที่ได้จากการวางแผนและออกแบบ คือ แผนงานพัฒนา และจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งเป็นแผนงานหลัก และกำหนดกิจกรรมที่จะดำเนินการ รวมทั้งประมาณการงบประมาณที่จะใช้เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการตั้งงบประมาณต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน

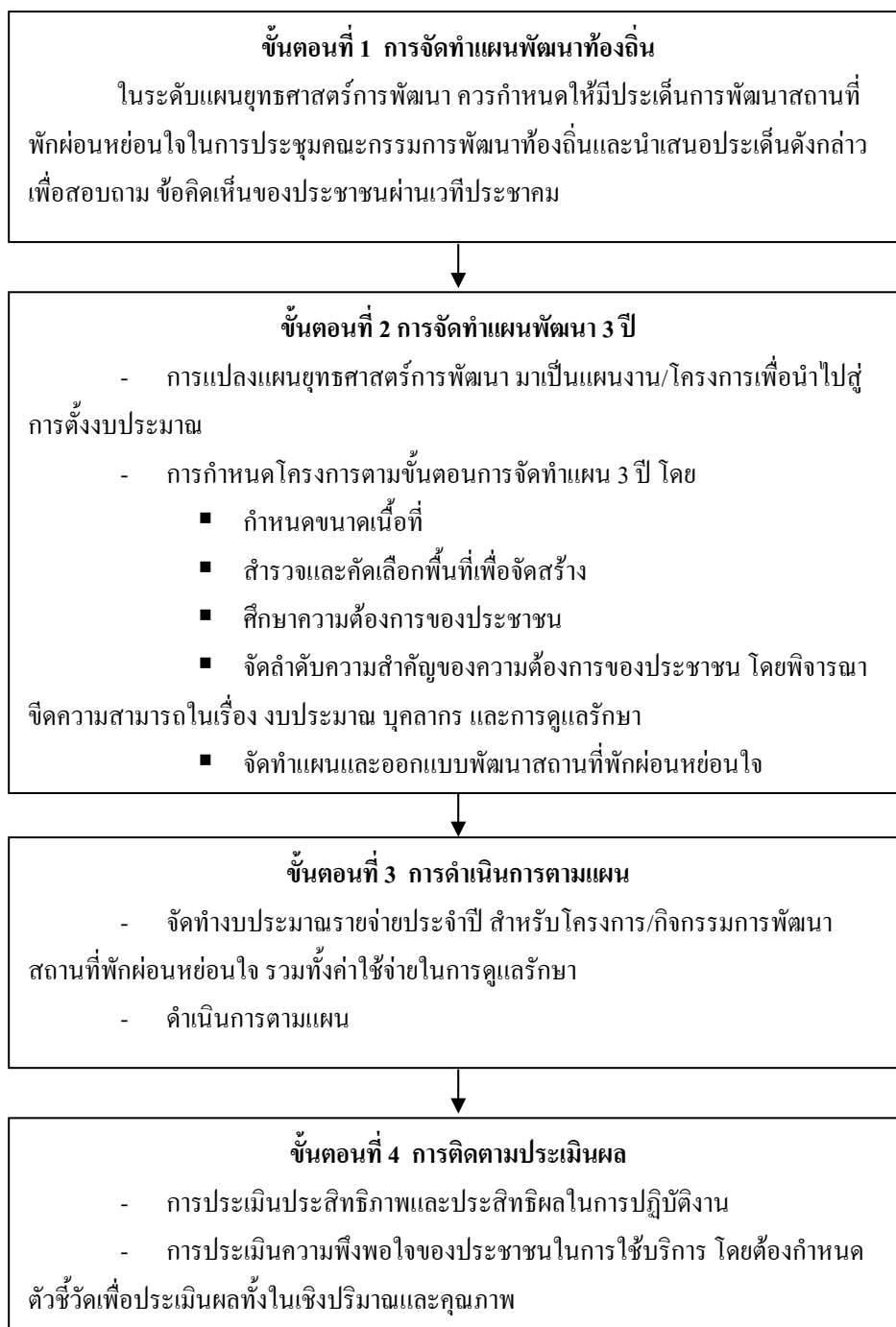
นำกิจกรรมการพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งกำหนดไว้ในแผนพัฒนา 3 ปี มาจัดทำแผนพัฒนาประจำปี และจัดทำโครงการเพื่อบรรจุในข้อบัญญัติงบประมาณประจำปี เพื่อดำเนินการต่อไป ดำเนินการตามแผน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก ต้นไม้ พันธุ์ไม้ อาคารสถานที่ต่างๆ

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล

ระยะเวลาในการประเมินผล ควรมีการประเมินทุกระยะ 6 เดือน หรือ 1 ปี โดยมีการประเมิน 2 ลักษณะ คือ

- (1) การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน
- (2) การประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการ โดยต้องกำหนดตัวชี้วัด เพื่อประเมินผล ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

แนวทางและขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

บทที่ 4

ข้อเสนอแนะการดำเนินงานสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

4.1 ควรจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้สอดคล้องและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตของบุคคลในสังคม

ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย การเรียนรู้ของบุคคลจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการเรียนรู้ทุกรูปแบบเกิดขึ้นในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจจึงตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของประชาชนในยุคแห่งข่าวสารเช่นปัจจุบัน ดังนั้นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจจึงควรจัดกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ โดยประชาชนสามารถกำหนดความต้องการ เนื้อหา กิจกรรม และการประเมินผลได้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่จัดจึงตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล มีกิจกรรมที่หลากหลาย เหมาะสมกับเพศ วัย สถานภาพทางอาชีพ เศรษฐกิจและสังคม อย่างแท้จริง

4.2 ควรจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มีลักษณะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

เนื่องจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแต่ละแห่งได้จัดตั้งอยู่ในชุมชนตามท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ ดังนั้นการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแต่ละแห่ง จึงต้องมีเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นของตน โดยจัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่มีข้อมูลต่างๆ ของท้องถิ่นนั้น เช่น ข้อมูลพันธุ์ไม้ในท้องถิ่น เป็นต้น

นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของพันธุ์ไม้ในชุมชนยังควรเผยแพร่ลงในเว็บไซต์เพื่อให้ประชาชนได้แสวงหาข้อมูลสารสนเทศได้อย่างสะดวกสบายและรวดเร็ว รวมทั้งเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือด้วย

การบริการของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่มีลักษณะเป็นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน จึงควรมีบริการความรู้จากสื่อประเภทต่างๆ รวมถึงการเชิญผู้รู้ในชุมชนมาให้ความรู้บรรยาย อภิปราย สัมมนา ตามกำหนดการที่ประกาศไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้สนใจมาเข้าร่วม ตลอดจนได้ร่วมลงมือปฏิบัติจริง และ

ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้สนใจด้วยกันเอง และจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มีภูมิทัศน์ร่มรื่น มีการปลูกต้นไม้โดยรอบ มีช่องทางเดินสู่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีไม้ดอกไม้ประดับ น้ำพุ และน้ำตกอย่างสวยงาม เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่สดชื่นร่มรื่นทั้งภายนอกและภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจด้วย รวมทั้งมีส่วนของการแสดงนิทรรศการ แสดงข้อมูลเอกลักษณ์ของท้องถิ่น นอกจากนี้แล้วควรเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เน้นการศึกษาต่อเนื่อง มีการจัดการฝึกอบรมและการสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

4.3 การจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มีความรื่นรมย์และมีชีวิตชีวา

การจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มีชีวิตชีวา หมายความว่า การจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต้องจัดอย่างสนุกสนาน เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ลงมือปฏิบัติและขณะเดียวกันต้องได้รับความรู้ด้วย โดยเป็นการเรียนรู้จากกิจกรรมที่เป็นสาระบันเทิงอย่างหลากหลาย โดยการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง และเนื้อหาในการจัดกิจกรรมต้องใช้เวลาสั้น ๆ ในการทำกิจกรรม ซึ่งจะทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความสำเร็จของตนเอง นอกจากนี้ กิจกรรมต้องมีความหลากหลาย เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เช่น การเดินแอโรบิก การเดิน การวิ่ง การขี่จักรยาน การเล่นโยคะ การฟังดนตรีในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และการทำงานศิลปะ รวมทั้งการชื่นชมกับพันธุ์ไม้และพันธุ์นก เป็นต้น

นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นับได้ว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มีชีวิตชีวา กิจกรรมบางอย่างของชุมชนสามารถนำมาจัดในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้อย่างเหมาะสม เช่น กิจกรรมวันพ่อ กิจกรรมวันแม่ และกิจกรรมวันเด็ก เป็นต้น รวมทั้งการจัดนิทรรศการให้ความรู้ต่างๆ แก่ประชาชน ต้องจัดให้มีความน่าสนใจ ทันสมัยและสอดคล้องกับเอกลักษณ์และสถานการณ์ของชุมชน อีกทั้งแหล่งที่ตั้งของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจเองก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต้องตั้งอยู่ใจกลางชุมชน โดยเป็นทางเลือกให้แก่ประชาชนในการใช้เวลาว่างแทนการไปซื้อสินค้าหรือไปห้างสรรพสินค้า หรือสถานบันเทิง เท่านั้น

4.4 ควรสนับสนุนสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้

ควรส่งเสริมเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเชื่อมโยงให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง ประสานกับสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและเครือข่ายอื่นที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อขอความร่วมมือทุกด้าน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น เอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น อาทิ การจัดสวนสมุนไพรไทย ตามสภาพของท้องถิ่น หรือพันธุ์ไม้ที่นำมาทำสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของชุมชน รวมทั้งพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้เป็นสวนพฤกษศาสตร์ เป็นต้น

4.5 ควรมีการพัฒนาบุคลากร

ควรมีการพัฒนาหัวหน้าสวนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าสวนและบุคลากรในการสนับสนุนการจัดแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการจัดการฝึกอบรมเชิงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจและตระหนักในความสำคัญของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในฐานะของแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนอย่างแท้จริง โดยประสานงานการจัดการฝึกอบรมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.6 ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการนำพันธมิตร หุ่นส่วนในชุมชน เครือข่าย ตลอดจนประชาชนในชุมชน ให้มีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. คู่มือการเพิ่มและการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง อย่างยั่งยืน, 2547.

กระทรวงมหาดไทย, กรมการผังเมือง. สำนักพัฒนามาตรฐานผังเมือง. แบบมาตรฐาน การประมาณราคาโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองและสวนสาธารณะ, 2543.

กรมการผังเมือง, สำนักพัฒนามาตรฐานผังเมือง. เกณฑ์ด้านผังเมือง หมวดบริการสังคม เรื่องสวนสาธารณะ สนามกีฬา ห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์, มปป

กรุงเทพมหานคร, สำนักสวัสดิการสังคม. แผนยุทธศาสตร์สวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ปีงบประมาณ 2544-2548. กรุงเทพฯ : บริษัทอ้วนน้ำ พรินต์จำกัด, 2543.

กรุงเทพมหานคร, สำนักสวัสดิการสังคม, สำนักงานสวนสาธารณะ. สวนและต้นไม้ประจำปี 2544. กรุงเทพฯ : บริษัทอาร์ตฟาร์ม จำกัด, 2543.

กรุงเทพมหานคร, สำนักงานสวนสาธารณะ, สำนักสวัสดิการสังคม. สวนและต้นไม้ประจำปี 2545. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

กรุงเทพมหานคร, สำนักงานสวนสาธารณะ, สำนักสวัสดิการสังคม. สวนและต้นไม้ประจำปี 2546. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.

จิตตินันท์ เรืองวิรุทธิ์. แนวการจัดหาสวนสาธารณะในพื้นที่เขตชั้นใน กรุงเทพมหานครวิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.

ชาติรี ศรีรอด. สัมภาษณ์ 23 มิถุนายน 2547

ธรรมบุญรัฐ ทวีกุล. การศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์สภาพสิ่งแวดล้อมสาธารณะของประชาชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล, 2530.

นาคยา ทรงวิจิตร. การศึกษาความต้องการของประชาชนในการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับสวนสาธารณะชุมชน บริเวณฝั่งตะวันออกกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา

- วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบท
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.
- ปจริยา มหากาญจนะ. สัมภาษณ์ 27 กรกฎาคม 2548.
- ประสิทธิ์ คำภูแสนและนิคม กลิ่นจันทร์. หนังสือเรียนวิชาการตกแต่งสถานที่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
และทำปกเจริญผล, 2521.
- ปริญญญา ฉายแสง. ความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจของผู้ใช้สวนกับพื้นที่ใช้งานในสวนสาธารณะระดับ
ชุมชน กรณีศึกษาสวนรมณียนาถและสวนอุทยานเบญจสิริ. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2540.
- ทวี อันปัญญา. สัมภาษณ์ 29 มิถุนายน 2547
- พงษ์ไพบูลย์ ศิลาวราเวทย์. ความคิดเห็นของประชาชนในเมืองต่อสวนสาธารณะกรณีศึกษาผู้ใช้
สวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา
สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2528.
- พิรพรรณ พงศ์ไพบูลย์. แนวทางการจัดเตรียมสวนสาธารณะระดับชุมชน ระดับเขตหรือย่านและระดับ
เมือง กรณีศึกษาผังเมืองรวมเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการวางแผนภาค
และเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2538.
- วสุนธรา สุจินพรัหม. สัมภาษณ์ 12 กรกฎาคม 2548.
- วัชร น้อยพิทักษ์. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อสิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการและรูปแบบ
การใช้ประโยชน์จากสวนสาธารณะ ศึกษากรณีผู้ใช้สวนสาธารณะของกรุงเทพมหานคร
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสตร์สิ่งแวดล้อม โครงการ
สหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.
- เวทิส กาญจนแก้ว. ความพึงพอใจของประชาชนผู้ใช้บริการต่อการจัดการสวนสาธารณะ
กรณีศึกษาสวนสาธารณะหนองประจักษ์ จังหวัดอุดรธานี วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาสีเขียวสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2544.
- สาลินี ภาวณ จิตความสามารถทางสังคมของสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาสวน
ลุมพินี วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสีเขียวสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- สุนทร วิวัฒน์สินทร์. การกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม
แห่งชาติ, 2537.

สุรเชษฐ์ เชษฐมาลี และคณะ. การศึกษารูปแบบและขนาดที่เหมาะสมของพื้นที่สวนสาธารณะในเขต

กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2537.

สำนักงานสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร. เป้าหมาย(สาขาสวัสดิการ) . www.bma.go.th

สำนักงานสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร. ยุทธศาสตร์(สาขาสวัสดิการ). www.bma.go.th

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.

อดิพร พรหมทะเล. รูปแบบการใช้ประโยชน์จากพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง : กรณีศึกษาสวนจตุจักร.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นโยบายและการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก , 2543.

อมรรัตน์ กฤตยานันท์ การศึกษาเพื่อวางแผนทางจัดหาสวนสาธารณะในกรุงเทพมหานคร ในแง่ของการ

ผังเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาผังเมืองมหาบัณฑิต สาขาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2526.

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ. การจัดแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต:สวนสาธารณะ. กรุงเทพฯ : สำนักงาน

เลขาธิการสภาการศึกษา, 2548.

เอี่ยมพร วิสมหมาย. สวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ.กรุงเทพฯ : ภาควิชาพืชสวนคณะ

เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม พฤติกรรมและความพึงพอใจของประชาชน

ต่อสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา และ แก้ไขปัญหาในด้านต่างๆของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เพื่อให้ตรงต่อความต้องการของประชาชน ผู้ใช้บริการยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดขีดเครื่องหมาย / ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริงสำหรับท่าน

1. เพศ	☐	1. ชาย	☐	2. หญิง	☐
2. อายุ	☐	1. ต่ำกว่า 20 ปี	☐	2. 20-30 ปี	☐
	☐	3. 31-40 ปี	☐	4. 41-50 ปี	☐
	☐	5. 51-60 ปี	☐	6. 61 ปีขึ้นไป	☐
3. สถานภาพสมรส	☐	1. โสด	☐	2. สมรส	☐
	☐	3. อื่นๆ (ระบุ)			
4. ระดับการศึกษา	☐	1. ประถมศึกษา	☐	2. มัธยมศึกษา	☐
	☐	3. อาชีวศึกษา	☐	4. ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	☐
	☐	5. อื่นๆ (ระบุ)			

5. อาชีพหลักของท่าน

☐ 1. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐ 2. ค้าขาย(เจ้าของกิจการ)
☐ 3. พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	☐ 4. รับจ้างทั่วไป
☐ 5. อื่นๆ (ระบุ)	

6. ระดับรายได้ของท่าน

☐ 1. ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน	☐ 2. 10,001-20,000 บาท/เดือน
☐ 3. 20,001-30,000 บาท/เดือน	☐ 4. 30,001-40,000 บาท/เดือน
☐ 5. 40,001-50,000 บาท/เดือน	☐ 6. มากกว่า 50,000 บาท/เดือน

7. ลักษณะที่พักอาศัยของท่านในปัจจุบัน

☐ 1. บ้านเดี่ยว/บ้านจัดสรร	☐ 2. อาคารพาณิชย์
☐ 3. คอนโดมิเนียม	☐ 4. ทาวน์เฮาส์
☐ 5. บ้านเช่า/ห้องพัก/หอพัก	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมมาใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

1. วัตถุประสงค์หลักในการมาใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจส่วนใหญ่ คือ

☐ 1. พักผ่อนหย่อนใจ	☐ 2. เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้น
☐ 3. ออกกำลังกาย	☐ 4. อ่านหนังสือ
☐ 5. พบปะสังสรรค์	☐ 6. อื่นๆ (ระบุ)

2. ท่านมาใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจกับใครเป็นส่วนใหญ่

☐ 1. มาคนเดียว	☐ 2. มากับครอบครัว
☐ 3. มากับเพื่อน	☐ 4. มากับแฟน/คนรัก
☐ 5. อื่นๆ (ระบุ).....	

3. ส่วนใหญ่ท่านเดินทางมาใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจโดยวิธีใด

☐ 1. รถยนต์ส่วนตัว	☐ 2. รถประจำทาง
☐ 3. แท็กซี่/สามล้อเครื่อง	☐ 4. เดิน
☐ 5. อื่นๆ (ระบุ)	

4. ส่วนใหญ่ท่านมาใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในวันใดของสัปดาห์

☐ 1. วันธรรมดา	☐ 2. วันหยุด

5. ท่านมักจะมาใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในช่วงเวลาใดมากที่สุด

☐ 1. ช่วงเช้า (เวลาเปิดทำการ-08.30 น.)	☐ 2. ช่วงเวลากลางวัน (11.30-14.30 น.)
☐ 3. ช่วงเย็น (17.30 น.- เวลาปิดทำการ)	

6. ระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ท่านใช้บริการในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแต่ละครั้ง

☐ 1. น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	☐ 2. 1-2 ชั่วโมง
☐ 3. 2-4 ชั่วโมง	☐ 4. มากกว่า 4 ชั่วโมง

7. ความถี่ในการมาใช้บริการในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา

☐ 1. เกือบทุกวันธรรมดา	☐ 2. เกือบทุกวันหยุด
☐ 3. ทุกวันธรรมดา	☐ 4. ทุกวันหยุด
☐ 5. นานๆ ครั้ง	☐ 6. ไม่เคยมาเลย

8. ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยแต่ละครั้งที่มาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ท่านจ่ายเงินจำนวนทั้งสิ้นประมาณ

☐ 1. 0-100 บาท/ครั้ง	☐ 2. 101-200 บาท/ครั้ง
☐ 3. 201-300 บาท/ครั้ง	☐ 4. 301-400 บาท/ครั้ง
☐ 5. 401-500 บาท/ครั้ง	☐ 6. มากกว่า 500 บาท/ครั้งขึ้นไป

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ท่านไปบ่อยที่สุด

ท่านมีความพึงพอใจในการมาใช้บริการของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในลักษณะต่อไปนี้ระดับใด

3.1 ด้านสภาพแวดล้อม

ระดับความพึงพอใจ เรื่อง	พอใจ มากที่สุด	พอใจ มาก	พอใจ ปานกลาง	พอใจ น้อย	พอใจ น้อยที่สุด
1. ขนาดพื้นที่ของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
2. ขนาดพื้นที่เฉพาะส่วนที่เป็นสนามหญ้า					
3. การตัดแต่งต้นไม้ภายในสถานที่พักผ่อน หย่อนใจ					
4. ลักษณะการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
5. ความกลมกลืนกับธรรมชาติของสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจ					
6. ประเภทของไม้ดอก ไม้ประดับและพันธุ์ ไม้ต่างๆ					
7. ความเงียบสงบภายในสถานที่พักผ่อน หย่อนใจ					
8. ความร่มรื่นของต้นไม้ภายในสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจ					
9. ความสวยงามของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยรวม					
10. ความสวยงามของสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น รูปปั้น สะพาน ศาลา					
11. ป้ายชื่อสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
12. อื่นๆ (ระบุ).....					
สภาพแวดล้อมโดยรวม					

3.2 ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก

ระดับความพึงพอใจ เรื่อง	พอใจ มากที่สุด	พอใจ มาก	พอใจ ปานกลาง	พอใจ น้อย	พอใจ น้อยที่สุด
1. แผนผังแสดงตำแหน่งและการเดินทาง ภายในสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
2. ความชัดเจนของเครื่องหมาย/ป้าย / สัญลักษณ์ที่บอกตำแหน่งและทิศทาง					
3. ปริมาณถนน/ทางเดินในสถานที่พักผ่อน หย่อนใจ					
4. ความสะดวกของถนน/ทางเดินในสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจ					
5. ความสะดวกในการจอดรถ					
6. บริเวณสถานที่จอดรถ					
7. จำนวนศาลาที่พักผ่อนหรือซุ้มพักผ่อน					
8. ทางเข้า-ออกศาลาที่พักหรือซุ้มพักผ่อน					
9. จำนวนร้านอาหาร/เครื่องดื่ม					
10. ความสะดวกในการใช้โทรศัพท์สาธารณะ					
11. ปริมาณถังขยะ					
12. จุดที่ตั้งถังขยะ					
13. จำนวนห้องน้ำ/ห้องสุขา					
14. จุดที่ตั้งห้องน้ำ/สุขา					
15. จำนวนก๊อกน้ำที่ติดตั้ง					
16. ความเพียงพอของแสงสว่างภายใน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
17. การติดตั้งเครื่องกระจายเสียง					
18. การบริการกระจายเสียงและประชาสัมพันธ์					
19. ความสะดวกในการใช้ประตูเข้า-ออก สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
20. อื่นๆ (ระบุ).....					
สิ่งแวดล้อมความสะดวกโดยรวม					

3.3 ด้านความสะอาด

ระดับความพึงพอใจ เรื่อง	พอใจ มากที่สุด	พอใจ มาก	พอใจ ปานกลาง	พอใจ น้อย	พอใจ น้อยที่สุด
1. ความสะอาดของสถานที่พักผ่อนหย่อนใจโดยรวม					
2. ความสะอาดของสนามหญ้า					
3. ความสะอาดของศาลาที่พักหรือซุ้มพักผ่อน					
4. ความสะอาดของร้านอาหาร					
5. ความสะอาด ของโทรศัพท์สาธารณะ					
6. ความสะอาดของถังขยะ					
7. ความสะอาดของห้องน้ำ/สุขา					
8. ความสะอาดของที่จอดรถ					
9. จำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลความสะอาด					
10. ความสม่ำเสมอในการประชาสัมพันธ์ ชักชวนผู้มาใช้บริการให้รักษาความสะอาด					
11.อื่นๆ (ระบุ)					
ความสะอาดโดยรวม					

3.4 ด้านความปลอดภัย

ระดับความพึงพอใจ เรื่อง	พอใจ มากที่สุด	พอใจ มาก	พอใจ ปานกลาง	พอใจ น้อย	พอใจ น้อยที่สุด
1. จำนวนยามรักษาการณ์ที่เหมาะสม					
2. ความเหมาะสมของเวลาเปิด-ปิดไฟภายใน สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ					
3. ความสว่างของไฟทางเดิน					
4. อื่นๆ (ระบุ)					
ความปลอดภัยโดยรวม					

ส่วนที่ 4 ปัญหาในการใช้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ระดับความพึงพอใจ เรื่อง	พอใจ มากที่สุด	พอใจ มาก	พอใจ ปานกลาง	พอใจ น้อย	พอใจ น้อยที่สุด
1. สภาพแวดล้อม					
2. สิ่งอำนวยความสะดวก					
3. ความสะอาด					
4. ความปลอดภัย					
ปัญหาโดยรวม					

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงบริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

- 5.1 ด้านสภาพแวดล้อม
-
-
- 5.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....
-
-
- 5.3 ด้านความสะอาด
-
-
- 5.4 ด้านความปลอดภัย
-
-

ภาคผนวก ข

แบบมาตรฐานพื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

(ที่มา : กรมการผังเมือง, 2543)

แบบมาตรฐานที่ – 1 พื้นที่โครงการ 1.5 ไร่ (ประชากร 835 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	1,800	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	} 660	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกายหรือสวนสุขภาพ		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	1	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	-	
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscape		
5.1 ไม้ยืนต้น	} 1	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	1,540	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	3	ตัว
6.3 ถังขยะ	8	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 2 พื้นที่โครงการ 2.5 ไร่ (ประชากร 1,390 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	3,000	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกายหรือสวนสุขภาพ		
2.5 ที่จอดรถยนต์		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	1	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	-	
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscape		
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	2,650	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	3	ตัว
6.3 ถังขยะ	10	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 3 พื้นที่โครงการ 3.5 ไร่ (ประชากร 1,950 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	4,200	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกาย		
2.5 ลานอเนกประสงค์		
2.6 ที่จอดรถยนต์		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	2	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	1	หลัง
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscape		
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	3,760	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	5	ตัว
6.3 ถังขยะ	12	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 4 พื้นที่โครงการ 4.5 ไร่ (ประชากร 2,500 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. <u>งานทั่วไป</u>		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	5,400	ม ³
2. <u>งาน Hardscape</u>		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกายหรือสวนสุขภาพ		
2.5 ลานอเนกประสงค์		
2.6 ที่จอดรถยนต์		
3. <u>งานอาคาร</u>		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.		
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	3	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	1	หลัง
4. <u>งานระบบ</u>	1	หลัง
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง		
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. <u>งาน Softscape</u>	1	รายการ
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า		
6. <u>งาน Furniture</u>	5,000	ม ²
6.1 ป้ายชื่อ		
6.2 ม้านั่ง	1	ป้าย
6.3 ถังขยะ	8	ตัว
	15	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 5 พื้นที่โครงการ 5.5 ไร่ (ประชากร 3,055 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	6,600	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกาย		
2.5 ลานอเนกประสงค์		
2.5 ที่จอดรถยนต์		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	3	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	1	หลัง
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscape		
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	6,150	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	10	ตัว
6.3 ถังขยะ	18	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 6 พื้นที่โครงการ 6.5 ไร่ (ประชากร 3,610 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	7,800	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกายหรือสวนสุขภาพ		
2.5 ลานอเนกประสงค์		
2.6 ที่จอดรถยนต์		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	4	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	1	หลัง
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscape		
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	7,250	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	14	ตัว
6.3 ถังขยะ	20	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 7 พื้นที่โครงการ 7.5 ไร่ (ประชากร 4,170 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	8,400	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกายหรือสวนสุขภาพ		
2.5 ที่จอดรถยนต์		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	4	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	1	หลัง
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscap		
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	8,650	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	15	ตัว
6.3 ถังขยะ	22	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 8 พื้นที่โครงการ 8.5 ไร่ (ประชากร 4,720 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	9,520	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกายหรือสวนสุขภาพ		
2.5 ที่จอดรถยนต์		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	4	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	1	หลัง
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscape		
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	9,850	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	16	ตัว
6.3 ถังขยะ	25	ใบ

แบบมาตรฐานที่ – 9 พื้นที่โครงการ 9.5 ไร่ (ประชากร 5,220 คน)

มาตรฐาน พื้นที่สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 1.8 ไร่ ต่อประชากร 1,000 คน

รายการ	จำนวน	หน่วย
1. งานทั่วไป		
1.1 ปรับระดับ, เนินดิน	10,640	ม ³
2. งาน Hardscape		
2.1 ทางเดิน	}	ม ²
2.2 ลานทางเข้า		
2.3 สนามเด็กเล่น		
2.4 ลานออกกำลังกายหรือสวนสุขภาพ		
2.5 ที่จอดรถยนต์		
3. งานอาคาร		
3.1 ศาลาพักผ่อน 3.00 x 3.00 ม.	4	หลัง
3.2 หอปิ่น (สนามเด็กเล่น)	1	หลัง
3.3 อาคารบำรุงรักษา 4.00 x 6.00 ม.	1	หลัง
4. งานระบบ		
4.1 ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง	1	รายการ
4.2 ระบบประปาหรือน้ำ	1	รายการ
5. งาน Softscape		
5.1 ไม้ยืนต้น	}	รายการ
5.2 ไม้พุ่ม		
5.3 ไม้คลุมดิน		
5.4 สนามหญ้า	11,000	ม ²
6. งาน Furniture		
6.1 ป้ายชื่อ	1	ป้าย
6.2 ม้านั่ง	18	ตัว
6.3 ถังขยะ	28	ใบ

ภาคผนวก ค

กรณีศึกษา

จากข้อมูลการศึกษากรณีศึกษาสวนสาธารณะ จำนวน 3 แห่ง สวนสาธารณะที่มีขนาดใหญ่ ได้แก่ สวนหลวง ร.๙ สวนสาธารณะขนาดกลาง ได้แก่ สวนบวรหาด และสวนสาธารณะขนาดเล็ก ได้แก่ สวนสราญรมย์ สามารถสรุปได้ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการสวนสาธารณะและงบประมาณในการจัดการ

สวนหลวง ร.๙ เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ที่อยู่ในความดูแลร่วมกันระหว่างกรุงเทพมหานคร กับมูลนิธิสวนหลวง ร.๙ ดังนั้นนโยบายในการดูแล ได้ใช้นโยบายของกรุงเทพมหานคร ดังนี้ คือ ดำเนินการจัดหา รักษา บริหาร และพัฒนาพื้นที่สวนสาธารณะ พื้นที่สีเขียว พื้นที่โล่งแจ้งและพื้นที่นันทนาการของเมือง เพื่อประโยชน์สูงสุดของคนกรุงเทพฯ และผู้มาเยือน สำหรับโครงสร้างการบริหารงาน สำนักงานสวนสาธารณะ อยู่ในความดูแลของสำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร โดยได้แบ่งหน่วยงานออกเป็นฝ่ายบริหารงานทั่วไป กลุ่มงานวิชาการและสวนต้นไม้ กลุ่มงานออกแบบสวน สวนสวนและต้นไม้ 1 และ 2 สวนหลวง ร.๙ ได้รับงบประมาณบางส่วนจากสำนักงานสวนสาธารณะ และบางส่วนได้รับจากมูลนิธิสวนหลวง ร.๙

สวนบวรหาด เป็นสวนสาธารณะขนาดกลางที่อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้สร้างอาคารอเนกประสงค์ สมาคมชุมชนแห่งชาติให้รูปปั้นตกแต่งสวนบวรหาด เป็นต้น

สวนสราญรมย์ เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก อยู่ในความรับผิดชอบดูแลของกองช่างงานสวนสาธารณะ เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ในการดำเนินการจัดกิจกรรมและดำเนินการของสวนสราญรมย์และมีหน่วยงานภายนอกสนับสนุนการจัดทำป้ายแสดงข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำแผนที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และป้ายแสดงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภายในสวนสราญรมย์ เป็นต้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมของสวนสาธารณะ

สวนหลวง ร.๙ เป็นสวนสาธารณะประกอบด้วยสวนพฤกษศาสตร์ สวนรมณีย์ ฯลฯ ล้วนประดับและตกแต่งด้วยพันธุ์ไม้หลายประเภท และพันธุ์ไม้หายากในประเทศไทย รวมทั้งเป็นที่รวมการจัดสวนสวยงามเลียนแบบต่างประเทศ เช่น สวนอังกฤษ สวนฝรั่งเศส สวนญี่ปุ่น เป็นต้น ดังนั้นประชาชนที่สนใจก็สามารถหาความรู้ในเรื่องดังกล่าวได้ ภายในสวนหลวง ร.๙ มีสภาพทั่วไป คือ มีป้ายบอกชื่อสวนบริเวณประตูทางเข้า มีแผนที่หรือแผนผังแสดงตำแหน่งต่างๆ ของสวนสาธารณะ ป้ายบอกชื่อต้นไม้ ป้ายชักชวนให้รักษาความสะอาด ถนนภายในกว้าง มีส่วนโค้งและสัดส่วนต่างๆ ตรงตามมาตรฐานทั่วไป มีถึงขยะ รวมทั้งมีศูนย์ให้คำแนะนำและให้บริการแก่ผู้ที่มาใช้บริการ

สวนบวักหาด มีป้ายบอกชื่อบริเวณประตูทางเข้า เมื่อเข้าไปภายในสวนบวักหาด มีถนนกว้างประมาณ 3 เมตร เพื่อให้ประชาชนได้มาออกกำลังกายในช่วงเช้าและช่วงเย็น ได้รับความสะดวก และมีลานอเนกประสงค์ เพื่อใช้รวมวงจิ้นและเล่นกีฬา โดยกิจกรรมที่ประชาชนมาใช้บริการ ได้แก่ การพักผ่อนนั่งเล่น การอ่านหนังสือ และการออกกำลังกาย เช่น วิ่ง เดิน มีสำนักงานสวน อยู่ทางด้านหน้า มีสนามหญ้าปูด้วยหญ้าขนาดเล็ก มีต้นไม้ยืนต้นที่ให้ร่มเงาและความร่มรื่น หลายชนิด เช่น อินทนิลน้ำ แสก แด พิกุล ต้นมะพร้าว และต้นโอ๊กอินเดีย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีไม้สกุลปาล์มอีกมากมายหลายชนิด สภาพสวนทั่วไปมีบรรยากาศร่มรื่นตลอดวัน มีไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงาม ในสระน้ำมีปลาหลากหลายชนิด มีอากาศบริสุทธิ์ตามทางเดินมีไฟถนนเป็นระยะ มีถึงขยะ สุขา มีรั้วกั้นรอบบริเวณสวน และมีที่จอดรถเป็นจำนวนมาก

สวนสาธารณะ เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กที่ทอดยาวขนานไปกับหาดของอ่าวประจวบคีรีขันธ์ เป็นสวนสาธารณะเปิด ประชาชนสามารถไปใช้บริการของสวนแห่งนี้ได้ตลอดเวลา ในสวนมีป้ายชื่อสวนหันหน้าออกทะเล มีต้นไม้ขนาดเล็ก เป็นไม้แนวเตี้ย และมีต้นไม้สูงบ้าง เพื่อให้เกิดร่มเงา มีสนามหญ้าที่มีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย มีม้าหินตั้งไว้เป็นระยะ มีทางเดินปูด้วยอิฐซึ่งสามารถใช้เป็นลู่วิ่งได้ มีการตกแต่งสถานที่ให้ดูสวยงามด้วยรูปปั้นสัตว์ต่างๆ มีศาลาไทยเพื่อใช้พักผ่อนในสวน มีลานแอโรบิกอยู่ข้างสวน

สวนมีความปลอดภัยและมีความสะดวกในการเดินทางมาใช้บริการเพื่อพักผ่อน เนื่องจากเป็นสวนเปิด อยู่ใกล้ถนน มีเสาไฟฟ้าให้แสงสว่างเพียงพอ มีการตรวจตราความเรียบร้อยจากตำรวจ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับสถานีตำรวจ ใกล้กับสวนมีร้านขายของ และร้านขายอาหาร ไว้ให้บริการแก่ประชาชนผู้ที่มาพักผ่อนภายในสวนมีแผนที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดที่สำคัญ มีแท่นเกาะหลัก และแผ่นป้ายให้ความรู้เกี่ยวกับอ่าวประจวบฯ รวมทั้งมีรูปปั้นของตัวละครเรื่องตามองถ่ายและเขานมสาวที่เป็นนิทานพื้นบ้านของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อีกด้วย

3. การจัดกิจกรรมของสวนสาธารณะ

สวนหลวง ร. ๕ ให้บริการทัศนศึกษาและศึกษาดูงาน จัดเป็นสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์ และกิจกรรมอื่นๆ ได้จัดสวนให้เป็นแหล่งวิทยาการให้นักเรียนนักศึกษาได้แสวงหาความรู้เพิ่มเติมเป็นสถานที่ใช้ในการทัศนศึกษาเพื่อศึกษาพันธุ์ไม้ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งมีทั้งนักเรียนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่สำหรับการฝึกงานด้านพืชและสวนของนักศึกษาสถาบันต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น

สวนบวกหาด จัดกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ทัศนศึกษา โดยโรงเรียน ได้นำนักเรียนมาทัศนศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ หรือทำกิจกรรมประกอบการศึกษาในวิชาต่างๆ โดยผู้สอนให้นักเรียนมาศึกษาพันธุ์ไม้ ส่วนประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย เช่น การรำมวยจีน การรำกระบอง การเดินแอโรบิค เป็นต้น

2. ฝึกงาน โดยเป็นสถานที่ฝึกงานทางด้านพืชและสวน โดยมีสถาบันต่างๆ เช่น วิทยาลัยเกษตรกรรมจากจังหวัดลำปาง วิทยาลัยเกษตรกรรมสายใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่งนักศึกษา มาฝึกงาน เป็นต้น

3. จัดกิจกรรมในวันสำคัญ เช่น มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ เป็นวันที่จัดเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ งานวันเด็ก และงานดนตรีในสวน เป็นต้น ซึ่งจัดโดยเทศบาลหรือหน่วยงานภายนอกเป็นผู้จัดในบางโอกาส

สวนสาธารณะ จัดกิจกรรมหลายกิจกรรมด้วยกัน เช่น

1. ใช้เป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว

2. เอื้อเฟื้อสถานที่ให้กับชมรมต่างๆ จัดกิจกรรมแอโรบิคตอนเช้า และทำกิจกรรมศิลปะ เช่น วาดรูป ระบายสี เป็นต้น

3. เอื้อเฟื้อสถานที่แก่โรงเรียนในเขตเทศบาลนำเด็กมาเรียนรู้นอกห้องเรียน และทำกิจกรรมในสวนสาธารณะ

4. เป็นสถานที่จัดงานประเพณีตามเทศกาลต่างๆ

5. จัดทำแท่นประวัตินิทรรศการหลักแสดงประวัติศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

4. การจัดการด้านบุคลากรของสวนสาธารณะ

สวนหลวง ร.๕ มีบุคลากรดำเนินงานดังนี้คือ ข้าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 24 อัตรา และ ลูกจ้างจำนวน 441 อัตรา

สวนบวกหาด การบริหาร ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่สวนสาธารณะ เป็นผู้บริหารสวน สวนบวกหาดมีบุคลากรดำเนินงานดังนี้คือ เจ้าหน้าที่สวนสาธารณะ จำนวน 1 คน และลูกจ้างจำนวน 7 คน

สวนสาธารณะ มีเจ้าหน้าที่ทั้งหมดจำนวน 8 คน

5. การประเมินผลการจัดการสวนสาธารณะ

สวนหลวง ร.๙ ใช้วิธีการสอบถามด้วยวาจาถึงความพึงพอใจผู้เข้ามาใช้สวน และบางครั้งก็จะใช้แบบสอบถามประกอบกัน ส่วนในการฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ใช้ผลจากการฝึกปฏิบัติจริง และการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

สวนบวkhาด มีการประเมินการดำเนินงานของสวนบวkhาดด้วยกันหลายวิธี กล่าวคือ การประเมินผลความพึงพอใจการใช้บริการ ด้วยการสอบถามทางวาจา ส่วนการประเมินการปฏิบัติงานของลูกจ้าง ทำการประเมินโดยหัวหน้างาน โดยเฉลี่ยปีละ 1 ครั้ง นอกจากนั้น สวนบวkhาดได้รับการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก โดยคณะกรรมการจากภายนอกหน่วยงานเป็นผู้ประเมินการดำเนินการ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ฯลฯ

สวนสราญรมย์ มีการประเมินผลการดำเนินงานการให้บริการโดยการสอบถามด้วยวาจาเกี่ยวกับความพึงพอใจการใช้สวน ความพึงพอใจการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เทศบาลเป็นผู้จัดขึ้นรวมทั้งมีการรับฟังประชาพิจารณ์จากประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินการให้บริการสวนสราญรมย์และมีการรับฟังคำวิจารณ์ของผู้มาใช้สวนสราญรมย์อีกด้วย ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่สวนได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานจากหัวหน้างานอย่างสม่ำเสมอ

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

6.1 การจัดกิจกรรม

สวนหลวง ร.๙ มีการร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม โดยการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเป็นกลุ่ม โดยตั้งเป็นชมรม เช่น ชมรมโยคะ ชมรมแอโรบิค

สวนบวkhาด กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ประชาชนมีส่วนร่วม คือ การพักผ่อน นั่งเล่น อ่านหนังสือ และออกกำลังกาย ให้ข้อคิดเห็นด้านการบริการของสวน

สวนสราญรมย์ กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ประชาชนมีส่วนร่วม คือ การพักผ่อน นั่งเล่น อ่านหนังสือ และออกกำลังกาย ให้ข้อคิดเห็นด้านการบริการของสวน

6.2 การพัฒนาและดูแลสวนสาธารณะ

สวนหลวง ร.๙ ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม เช่น การรักษาความสะอาด

สวนบวหาด ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาสวนโดยตรง แต่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อสวนสาธารณะจัดงานต่างๆ

สวนสราญรมย์ ประชาชนทำประชาพิจารณ์ในการจัดบริการของสวนและเสนอความต้องการที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินการของสวนสาธารณะ

7. สภาพปัญหาของสวนสาธารณะ

สวนหลวง ร.๙ มีงบประมาณในการบำรุงรักษาไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมอุปกรณ์ที่เสียหาย ส่วนในด้านบุคลากร พบว่าปัญหาด้านสวัสดิการของลูกจ้างไม่เพียงพอ รวมทั้งปัญหาการประสานงานระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากแต่ละสวนมักทำงานในส่วนของตัวเองที่ตนดูแล ยังไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างกันเท่าที่ควร

สวนบวหาด

1. มีปัญหาเกี่ยวกับผู้ให้บริการนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาบวกรุกแปลงไม้ ทำให้แปลงไม้เสียหาย
2. มีปัญหาเรื่องความสะอาด ประชาชนไม่ช่วยกันรักษาความสะอาด
3. มีปัญหาขาดงบประมาณในการบำรุงรักษา งบประมาณที่ได้รับมีจำนวนไม่เพียงพอในการบำรุงรักษาและพัฒนาสวนบวหาด

4. มีปัญหาเรื่องผู้มั่วสุมในตอนกลางคืน เนื่องจากพื้นที่ในการดูแลกว้าง แต่มีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อย จึงทำให้ดูแลสวนบวหาดได้ไม่ทั่วถึง บางครั้งมีวัยรุ่นมาจับกลุ่มมั่วสุม

5. มีปัญหาบุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ รวมทั้งเมื่อขาดคนก็ยังไม่สามารถหาทดแทนได้

สวนสราญรมย์

1. ประชาชนขาดจิตสำนึกในการช่วยกันรักษาความสะอาด มีการทิ้งขยะเป็นประจำและไม่ช่วยกันรักษาสวน

2. ต้นไม้ในสวนตายและเสียหายเมื่อถึงฤดูมรสุมและประสบปัญหาน้ำเค็ม

3. งบประมาณในการดูแลสวนไม่เพียงพอ

4. จำนวนเจ้าหน้าที่มีจำกัด กล่าวคือ กองช่าง งานสวนสาธารณะมีเจ้าหน้าที่สวน 8 คน จึงต้องแบ่งเจ้าหน้าที่ออกไปดูแลแต่ละสวนสาธารณะ ซึ่งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสวนสาธารณะหลายแห่ง เพราะฉะนั้น เจ้าหน้าที่ที่ดูแลสวนสราญรมย์นี้มีเพียง 2 คน จึงไม่เพียงพอต่อการทำงาน

8. ข้อเสนอแนะ

สวนหลวง ร.๙

ควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมาใช้สวนหลวง ร.๙ มากขึ้น เช่น การจัดให้ผู้เรียนในชุมชนใกล้เคียงมาทัศนศึกษา เป็นต้น

สวนบวกหาด

ควรสร้างสวนให้มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เนื่องจากเชียงใหม่มีสวนสาธารณะหลายแห่ง จึงควรจัดสวนให้มีจุดเด่น เช่น การทำให้เป็นสวนปาล์มทั้งสวน เพื่อให้เกิดจุดเด่นดึงดูดใจให้ประชาชนเข้ามาเที่ยวสวนมากยิ่งขึ้น และเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ประเภทปาล์มได้ด้วย

สวนสาธารณะ

1. กรณีผู้ใช้บริการสวนทั้งขยะและขาดจิตสำนึกในการช่วยกันรักษาความสะอาดนั้น เจ้าหน้าที่ได้พยายามประชาสัมพันธ์และดูแลเก็บขยะ อีกทั้งยังดูแลรักษาด้านไม้ให้มีสภาพสมบูรณ์
2. กรณีปัญหาด้านไม้ตายเนื่องจากภัยธรรมชาติ ควรเลือกต้นไม้ที่สามารถทนทานต่อปัญหาได้ เช่น เลือกต้นไม้ที่เป็นหัว ใต้แก่ พลับพลึงและว่านต่างๆ
3. กรณีที่งบประมาณและจำนวนเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลสวนมีจำกัด ต้องคำนึงถึงงบประมาณของเทศบาลที่จัดสรรให้ เนื่องจากงบประมาณที่ได้รับ ต้องนำไปบริหารให้ครอบคลุมทั้งเมือง มิใช่นำไปใช้เฉพาะบางส่วนเท่านั้น

ภาคผนวก ง

พันธุ์ไม้ในสวนสาธารณะ

พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับเขตชุมชนเมือง

ในการเลือกพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมและสามารถขึ้นได้ดีในเขตชุมชนเมือง ซึ่งพันธุ์ไม้ที่เป็นองค์ประกอบหลักของพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนเมือง ควรเป็นพันธุ์ไม้ยืนต้น เนื่องจากไม้ยืนต้น มีอายุที่ยืนนาน มีคุณค่าทางจิตใจสูงและเสริมคุณค่าทางด้านสิ่งแวดล้อมได้ดีกว่าไม้พุ่มหรือไม้ล้มลุก ซึ่งข้อพิจารณาในการเลือกพันธุ์ไม้ยืนต้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความสวยงามคงทน วัตถุประสงค์ของการปลูก ความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการพัฒนาและบำรุงรักษา หลักทั่วไปในการคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ ควรคำนึงถึงนิเวศวิทยาของพันธุ์ไม้ โดยเน้นการคัดเลือกพันธุ์ไม้ถิ่นเดิม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบนิเวศระหว่างเขตชุมชนเมืองในประเทศไทย มีความแตกต่างกันไม่มากนักในพื้นที่ทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการจัดการและดูแลอย่างประณีต ข้อจำกัดเรื่องนิเวศวิทยาของพันธุ์ไม้จึงมีไม่มากนัก การพิจารณาคัดเลือกพันธุ์ไม้จึงควรเน้นไปที่บทบาท หน้าที่และความหลากหลายของพืชพันธุ์ อายุและขนาด มากกว่าถิ่นกำเนิดเดิม โดยอาจพิจารณาตามหมวดหมู่ดังนี้

1. พันธุ์ไม้ให้ร่ม

ได้แก่ ไม้ยืนต้นที่มีเรือนยอดขนาดใหญ่ สามารถให้ร่มเงาได้ดี เหมาะสำหรับปลูกในพื้นที่สาธารณะที่มีบริเวณกว้าง เช่น สวนสาธารณะ ศาสนสถาน สถาบันการศึกษา ลานจอดรถยนต์ และพื้นที่ของเอกชนที่มีบริเวณกว้าง

ตัวอย่างชนิดไม้ที่ให้ร่มเงาได้ดี ได้แก่ ก้ามกราม จามจุรี ตะเคียนทอง ทองกวาว นนทรี บุนนาค พิกุล ประดู่ป่า ประดู่แดง มะเกลือ มะฮอกกานี สะเดา สัตบรรณ สารภี หางนกยูงฝรั่ง ยางนา และหูกวาว ไม้ผลยืนต้นบางชนิดสามารถให้ร่มเงาได้ดี และให้ผลรับประทานได้ เช่น กระท้อน ขนุน ชมพู่ น้อยหน่า มะขาม มะม่วง มังคุด ลำไย ลิ้นจี่ และสาลे

2. พันธุ์ไม้ให้ดอก

ได้แก่ ไม้ยืนต้นที่ให้ดอกที่มีสีสวยงาม บางชนิดอาจมีกลิ่นหอม สร้างความร่มรื่น สวยงาม ซึ่งอาจแบ่งตามสีต้นและกลิ่นหอมของดอก สามารถเลือกปลูกได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ปลูก ไม่ว่าจะเป็นสวนสาธารณะ ริมถนน ริมทางเดิน ศาสนสถาน สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ และพื้นที่ของเอกชน ดังต่อไปนี้

- กลุ่มดอกสีขาว เช่น กันเกรา กระติง แคล่ฝรั่ง จำปี บุหงาสำหรับ และสารภี
- กลุ่มดอกสีครีม เช่น กุ่มน้ำ กุ่มบก จันทน์กะพ้อ ตะเคียนทอง บุนนาค พุทธรักษา พิกุล มะม่วง สะเดา สัตบรรณ และโอศกอินเดีย
- กลุ่มดอกสีส้ม เช่น คอเดีย แคนเดอ จั้ว ถ่อน ทองกวาว ทองหลวงต่าง ปีบทอง โศกน้ำ และหางนกยูงฝรั่ง
- กลุ่มดอกสีชมพู เช่น กัลปพฤกษ์ กาฬพฤกษ์ จามจุรี ชงโค ชมพูพันธุ์ทิพย์ ชัยพฤกษ์ ตะแบก เตย และลำทม
- กลุ่มดอกสีแดง เช่น ชงโค ประดู่แดง พุ่มจอมพล ลำทม สาละลังกา โศกพวง โศกกระยา และโศกสปีน
- กลุ่มดอกสีม่วง เช่น แก้วเจ้าจอม กระพี้จั่น ตะแบก เตียน ศรีตรัง เสลา อินทนิลน้ำ อินทนิลบก และอินทรีชิต
- กลุ่มดอกสีเหลือง เช่น กระถินณรงค์ กันเกรา ขี้เหล็กอเมริกันกัน จำปา ต้นหยง นนทรี ประดู่บ้าน ฝ้ายคำ พะยอม รัตมา ราชนพฤกษ์ ลำทม แสมสาร โศกเหลือง สุพรรณิการ์ และเหลืองอินเดีย
- กลุ่มดอกหอม เช่น กระดังงาไทย กระถินณรงค์ กระติง กระพุ่ม กฤษณา กันเกรา ปีบแก้วเจ้าจอม จันทน์กะพ้อ จำปี จำปา จำปูน ชงโค พะยอม พิกุล ลำทม ลำควน สารภี สาละลังกา โศกน้ำ และโศกเหลือง

3. พันธุ์ไม้ในสวนสาธารณะ

การปลูกไม้ยืนต้นในสวนสาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ นอกจากนั้นยังช่วยรักษาสภาพแวดล้อม ลมพัดพาทางอากาศ มลพิษทางเสียง ลดกระแสลม เป็นองค์ประกอบของการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงาม สำหรับการคัดเลือกพันธุ์ไม้เพื่อปลูกในบริเวณสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะขนาดใหญ่ สามารถนำพันธุ์ไม้ยืนต้นมาปลูกได้หลากหลายชนิด ไม่แตกต่างกัน ซึ่งการปลูกพันธุ์ไม้ในสวนสาธารณะนี้ ควรจะเน้นในเรื่องของความหลากหลายของชนิดพันธุ์ โดยคัดเลือกให้เหมาะสมกับสภาพดิน ลักษณะพื้นที่ บทบาทการใช้ประโยชน์ ตลอดจนความสวยงาม โดยอาจแบ่งออกเป็นกลุ่มไม้ให้ร่มเงา กลุ่มไม้ดอกหอม หรือตามสีต้นของดอกก็ได้

สวนหย่อม หรือสวนสาธารณะขนาดเล็ก การคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ ควรจะเน้นในเรื่องของลักษณะทรงพุ่มที่สวยงาม ไม่แผ่กว้างเกินไป ให้ร่มเงาได้ดี ให้ดอกสวยงาม ให้ดอกหอม ไม่มียางที่เป็นพิษ ไม่มีโรคและแมลงที่อาจก่อให้เกิดอันตราย โดยคำนึงถึงสภาพดิน และลักษณะของพื้นที่ การคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ จะต้องคำนึงถึงภาระในการดูแลรักษาด้วย เนื่องจากในสวนหย่อมนั้น ประชาชนในชุมชนจะต้องช่วยกันดูแลรักษา ซึ่งไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดเล็กอาจมีความเหมาะสมมากกว่าไม้ต้นขนาดใหญ่ เช่น กระถิง กุ่มบก แก้วเจ้าจอม ข่อย คอเดีย จำปา จำปี ชงโค ชัยพฤกษ์ ตะแบก แตรชมพู น้ำเต้าต้น บุนนาคสำหรับ รัตมา ลำดวน ไม้ตระกูลหมากหรือไม้ตระกูลไผ่

4. พันธุ์ไม้ตามริมถนนและเกาะกลางถนน

ควรเป็นพันธุ์ไม้ที่ทนต่อมลพิษทางอากาศและฝุ่นละออง ทนต่อความร้อนและความแล้ง ไม่ผลัดใบ ปลูกได้ง่าย มีการเติบโตรวดเร็ว ไม่ควรมีขนาดใหญ่และสูงจนเกินไป กิ่งก้านเหนียว ไม่เปราะหักง่าย ใบเล็กฝอย ให้ดอกสวยงามและอยู่ได้นาน ไม่มีผลขนาดใหญ่ที่จะหล่น ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้สัญจร มีระบบรากลึก ไม่ทำลายพื้นผิวจราจร หากมีพื้นที่แคบ ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่มีขนาดเล็ก แต่หากมีพื้นที่กว้าง ควรเลือกพันธุ์ไม้ที่มีเรือนยอดกว้างเพื่อให้เกิดร่มเงา และเสริมสร้างภูมิทัศน์ตลอดแนวสัญจร

ชนิดไม้ที่ควรปลูกตามริมถนน ได้แก่ กระถิง ขี้เหล็ก มะเกลือ พิกุล มะขาม มะฮอกกานี สะเดา เสลา สารภี ประดู่ แดงสด ตะแบก ป๊อบ พะยอม

5. พันธุ์ไม้ตามริมทางเท้า

เป็นการสร้างความร่มรื่น สวยงามแก่ผู้ใช้ทางเดิน โดยปกติ ริมทางเท้าจะมีพื้นที่ในการปลูกต้นไม้ที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากมักมีสิ่งก่อสร้างและระบบสาธารณูปโภคกีดขวางพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมควรมีทรงพุ่มที่ไม่กว้างใหญ่มาก ไม่ควรมีขนาดใหญ่และสูงจนเกินไป เติบโตช้า มีลำต้นเดี่ยว ไม่แตกกิ่งในระดับต่ำ ดอกมีกลิ่นหอม และมีสีสวยงาม ระบบรากไม่ลึกจนทำลายระบบน้ำและระบบระบายน้ำใต้ผิวดิน

ชนิดไม้ที่ควรปลูกตามริมทางเท้า ได้แก่ ก้านกระา ตะแบก ตะเคียนทอง พิกุล มะเกลือ สะเดา สารภี อินทนิลน้ำ และอินทนิลบก

6. พันธุ์ไม้ตามริมน้ำ

เป็นการปลูกต้นไม้ตามริมแม่น้ำ ลำคลอง ที่อยู่ในเขตชุมชนเมือง สร้างความร่มรื่น สวยงามแก่ผู้สัญจรและยังใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ พันธุ์ไม้ที่ปลูก จะต้องเป็นพันธุ์ไม้ที่ชอบขึ้นริมน้ำ ไม่มีใบ ดอก ผลที่ร่วงง่าย เพราะจะทำให้ลำน้ำสกปรก

พันธุ์ไม้ที่สามารถขึ้นได้บริเวณริมน้ำ ได้แก่ กุ่มน้ำ จามจุรี จิกน้ำ ดินเป็ดน้ำ ทองโหลง แปรงลำงวด มะกอกน้ำ โสกพวงและหลิว หากอยู่ริมทะเล ควรเลือกปลูกพันธุ์ไม้ที่ทนต่อน้ำเค็ม เช่น กระติง ตะบูน ดินเป็ดทะเล นนทรี โปรง ฝาด ลำพู ลำแพน สันททะเล และแสม เป็นต้น

7. พันธุ์ไม้ตามศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์และย่านธุรกิจ

การเลือกปลูกต้นไม้ จะมุ่งเน้นความสวยงาม เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ พันธุ์ไม้ที่เลือกใช้ จึงควรมีดอกที่สวยงาม ให้ร่มเงา ลำต้นตรง ใบร่วงน้อย กิ่งก้านไม่เปราะ แตกหักง่าย ไม่มีผลขนาดใหญ่ ที่จะหล่น ก่อให้เกิดอันตรายต่อยานพาหนะและผู้สัญจร

พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์และย่านธุรกิจ ได้แก่ กัลปพฤกษ์ ทองหลวง ตะแบก นนทรี บุนนาค ประดู่ พิกุล ราชพฤกษ์ ศรีตรัง เสลา อินทนิลน้ำ

8. พันธุ์ไม้บริเวณลานจอดรถยนต์

พื้นที่ลานจอดรถยนต์เป็นพื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวได้ โดยการปลูกต้นไม้ แทนการทำหลังกาเพื่อให้ร่มเงา พันธุ์ไม้ที่เลือกใช้บริเวณลานจอดรถยนต์ ควรมีเรือนยอดที่ให้ร่มเงาได้ ใบมีขนาดใหญ่ ไม่เล็กลอย เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บกวาดทำความสะอาดเมื่อตกลงมา ไม่ผลัดใบ กิ่งก้าน

เหนียว ไม่เปราะหักง่าย ไม่มีน้ำยางที่จะหยดลงมาทำความเสียหายแก่รถยนต์ ทนต่อมลพิษทางอากาศและความร้อน มีระบบรากลึกไม่ทำลายพื้นผิวจราจร

พันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลานจอดรถ ได้แก่ กระติง กระพี้จั่น จำปี จำปา ตะเคียนทอง ตะแบก ประดู่ พะยอม พิกุล มะเกลือ ขางนา สะเดา เสลา อินทนิลน้ำ และอินทนิลบก (ที่มา: กรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547)

ที่ปรึกษา

1. นายสาโรช	กัษมาตย์	อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. นายรัชชัย	ฟักอังกูร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
3. นายวัลลภ	พริ้งพงษ์	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
4. นายวสันต์	วรรณโรทร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

คณะผู้จัดทำกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

1. นายรัชชัย	ฟักอังกูร	รองอธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
2. นายอำนาจ	ตั้งเจริญชัย	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการบริหารงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. นายธนา	ยันตรโกวิท	ผู้อำนวยการส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น
4. นายวีระชาติ	ทศรัตน์	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมการศึกษาอบรม และพัฒนากิจกรรมเยาวชน
5. นางราตรี	รัตนไชย	ผู้อำนวยการส่วนมาตรฐานการบริหารงานท้องถิ่น
6. นายประสูตร	เหลือสมานกุล	เจ้าพนักงานปกครอง 7ว
7. นายจิรศักดิ์	ศรีสุมล	เจ้าพนักงานปกครอง 6 ว
8. นายธรินทร์	นวลฉวี	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
9. นางสาวจุฑามาศ	บุญเนื่อง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
10. ว่าที่ ร.ต. ก้องเกียรติ	นัยนาประเสริฐ	เจ้าพนักงานปกครอง 3

คณะผู้จัดทำคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. อาจารย์ ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา	หัวหน้าคณะผู้จัดทำ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล	ผู้ช่วย
3. ดร. ปาน กิมปี	ผู้ช่วย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สารีพันธ์ สุภวรรณ	ผู้ช่วย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มนต์วาสน์ โกวิทยา	ผู้ช่วย
6. อาจารย์ วรรัตน์ อภินันท์กุล	ผู้ช่วย